

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра теорії і практики перекладу з англійської мови

**МОВНА ОСОБИСТІТЬ СУДДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ США РУТ
ГІНЗБЕРГ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ**

Кваліфікаційна робота

на здобуття ОС «магістр»
студентки II року навчання
галузь знань 03 «Гуманітарні науки»,
спеціальності 035 «Філологія»,
спеціалізації 035.041 «Германські мови
та літератури (переклад включно), перша
– англійська)»,
ОПП «Художній переклад з англійської
мови, літературне редагування та
менеджмент перекладацьких проєктів»
Анастасії ШВЕЦЬ

Науковий керівник:

к.філол.н., доцент кафедри
теорії і практики перекладу з
англійської мови
Юлія ЛОБОДА

«Допущено до захисту»

Протокол № 8 кафедри

теорії і практики перекладу з англійської мови

ННІФ від 07.04.2023

Завідувач кафедри _____ **Людмила СЛАНОВА**

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ У СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ СТУДІЯХ	8
1.1. Характерні риси мовного портрета судді Гінзберг у вимірі лінгвоперсонології	8
1.2. Характеристика мовної особистості судді на матеріалі виступів на колегіях адвокатів, публічних лекцій та аналітичних статей.....	14
1.3. Індивідуально-авторський стиль Рут Гінзберг у висловленні окремої думки згоди та думки незгоди	18
Висновки до першого розділу	24
РОЗДІЛ 2. ВПЛИВ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ СУДДІ ГІНЗБЕРГ НА ЗАСТОСУВАННЯ ОКРЕМИХ КОМУНІКАТИВНИХ СТРАТЕГІЙ	26
2.1. Прагмалінгвістичний аналіз мовної особистості судді Гінзберг.	26
2.2. Найуживаніші комунікативні стратегії й тактики Рут Гінзберг..	31
2.2.1 Стратегії, притаманні публіцистичному дискурсу	32
2.2.2. Ритуальність вербальних складових судового дискурсу.....	38
Висновки до другого розділу	41
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ВІДТВОРЕННЯ КОМУНІКАТИВНИХ СТРАТЕГІЙ Й ТАКТИК РУТ БЕЙДЕР ГІНЗБЕРГ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ	43
3.1. Особливості інтерпретації найбільш уживаних риторичних прийомів судді Гінзберг.....	43
3.2. Способи відтворення юридичних лакун, латинізмів та типових мовних кліше як основних елементів мови правосуддя.....	50
3.3. Специфіка відтворення концептуальних метафор й метонімії..	55
3.4. Стратегії й тактики відтворення публічних промов судового дискурсу	60
Висновки до третього розділу	70

ВИСНОВКИ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	75
ДОДАТКИ.....	84
SUMMARY	

ВСТУП

Одним із нових, перспективних напрямків у сучасній лінгвістиці є мовна персонологія, яка спрямована на створення портрета індивідуальної мовної особистості. Зарубіжна та українська мовознавча наука переорієнтувалась на антропоцентризм, що вплинуло на дослідження мови як частини внутрішнього світу людини, і тепер мову розглядають не лише як показник національної ментальності, а і як прояв внутрішнього світу окремої персони. Інтерес до особистісного аспекту вивчення мови зріс у багатьох суміжних гуманітарних дисциплінах, таких як філософія, лінгвістика, етнолінгвістика, лінгвокультурологія, психологія та педагогіка. Ключовим поняттям мовної персонології є «мовна особистість», яка, на думку відомого українського вченого Анатолія Загнітка, є сукупністю усіх мовних здібностей і реалізацій особистості.

Теоретичні засади дослідження мовної особистості базуються на різних ідеологічних підходах та концепціях, які активно розвиваються протягом останніх десятиліть. У переважній більшості праць українських науковців стверджується, що світова модель розпізнавання мови пов'язана з національною моделлю (С. Єрмоленко, Л. Мацько). Мова є не лише комунікативним інструментом, але також культурним та документальним ресурсом, що зберігає, будує, захищає та передає історію країни. В контексті антропоцентричного підходу мова досліджується в тісній взаємодії зі споживачем. Тобто, ідентичність людини (індивіда) має особливе значення.

У рамках цієї наукової роботи буде детально вивчено мовну особистість видатної діячки, феміністки, культурної легенди та, перш за все, судді Верховного суду США Рут Бейдер Гінзберг. Біографія цієї жінки вражає своєю різноаспектністю, що безпосередньо зумовлює науковий інтерес до вивчення її лінгвістичної спадщини: найбільш яскраво свою особистість Рут Бейдер проявляла саме вербально, тому у цій розвідці ми ставимо перед собою завдання дослідити (на основі масиву її блискучих промов) майстерність її мовної творчості. Кожна з промов по-своєму різна, але однаково надихаюча, і кожна з

них служить чудовим полем для дослідження мовно-стильових засобів та особливостей їх перекладу українською мовою.

Об'єктом дослідження виступає мовна особистість судді ВС США Рут Бейдер Гінзберг, характерні риси її мовної поведінки, типові комунікативні стратегії й тактики, стилістичні прийоми, закономірності та частотність уживання юридичних лакун, термінів та клішованих виразів у публічних промовах.

Предметом наукової розвідки є способи відтворення комунікативних стратегій і тактик, тропів, юридичних лакун, термінів та клішованих виразів у публічних промовах судді Рут Бейдер Гінзберг на матеріалі українськомовного перекладу Наталі Гриценко книги Гінзберг «My Own Words».

Мета роботи – здійснення комплексного аналізу перекладу книги Рут Гінзберг «My Own Words» та окреслення стратегій і тактик перекладу публічних промов на стику юридичного та публіцистичного дискурсів у площині лінгвоперсонології.

Відповідно до зазначеної мети нами були встановлені такі **завдання**:

1. розкрити феномен «мовної особистості» у сучасних українських та закордонних лінгвістичних та перекладознавчих розвідках;
2. проаналізувати характерні риси судді Гінзберг у контексті її мовної особистості та виявити особливості її ідіостилю.
3. виявити стратегії й тактики відтворення українською стильової специфіки публічних промов пані Гінзберг;
4. з'ясувати способи перекладу відповідного лексичного складу промов судді Гінзберг, притаманного юридичному дискурсу (термінології, латинізмів, лакун, клішованих виразів).

Для вирішення зазначених завдань використовуються такі **методи дослідження**: порівняльного аналізу з метою зіставлення мовних одиниць вихідної та цільової мов під час перекладу судових промов; соціокультурного аналізу для висвітлення комунікативних стратегій і тактик, які застосовуються суддею ВС США в публічному полі; контекстуального аналізу для виявлення і

диференціації застосування лексичних і граматичних стратегій й тактик перекладу матеріалу, що досліджується.

Матеріалом дослідження виступають тексти, опубліковані у книзі-бестселлері «My Own Words», яка є коментованою збіркою найбільш видатних промов Рут Бейдер Гінзберг та видання перекладу книги, замовлене асоціацією жінок-юристок України, а також численні інтерв'ю та тексти окремих думок незгоди судді Гінзберг.

Актуальність магістерської роботи зумовлена недостатнім висвітленням особливостей перекладу суддівських промов в українській фаховій літературі та відсутністю теоретико-методичної регламентації тактик перекладу текстів судового та публіцистичного дискурсів з урахуванням здобутків лінгвоперсонології.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше в рамках української перекладознавчої школи здійснюється комплексний аналіз специфіки інтерпретації риторичних прийомів, а також комунікативних стратегій й тактик судді Верховного Суду США на матеріалі вичерпного коментованого видання українською масиву обраних статей та публічних виступів Судді Гінзберг. Результати проведеного дослідження можна розглядати як частковий внесок у розробку теорії судового перекладу та внесок у подальшу розбудову української лінгвоперсонології, що й обумовлює теоретичну цінність роботи.

Апробація результатів дослідження проводилась у рамках наукового семінару для молодих учених «Актуальні проблеми перекладознавчих та порівняльних студій» 18 листопада 2022 року на базі кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови ННІФ.

Логіка дослідження зумовила **структуру** дипломної роботи: вступ, 3 розділи, висновки, список використаних джерел.

У першому розділі роботи розкриті теоретичні питання: розтлумачено поняття «мовна особистість»; розглянуто типові риси мовної поведінки у вимірі лінгвоперсонології й індивідуально-авторський стиль судді Гінзберг.

Другий розділ передбачає прагмалінгвістичний аналіз мовної особисті Рут Бейдер Гінзберг, а також порівняльний аналіз застосування комунікативних стратегій і тактик у межах двох різних дискурсів.

Третій розділ присвячено комплексному перекладознавчому аналізу відтворення комунікативних стратегій і тактик судді Гінзберг в українськомовній версії книги «My Own Words».

Наприкінці узагальнено результати проведеного дослідження і сформульовані загальні висновки.

Список використаних джерел включає (85) позицій. Основною теоретичною базою дослідження виступили наукові праці вітчизняних та іноземних науковців; матеріалом слугували промови, опубліковані у книзі-збірці «My Own Words», переклад видання українською (396 стор.) та масив окремих думок незгоди судді Гінзберг, опублікованих на офіційному сайті Верховного Суду США (184 сторінки).

Загальний обсяг роботи склав 85 сторінок, із них 72 сторінки основного тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ У СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ СТУДІЯХ.

1.1. Характерні риси мовного портрета судді Гінзберг у вимірі лінгвоперсонології

“Words could paint pictures, I learned from Professor Nabokov. Choosing the right word, and the right word order, he illustrated, could make an enormous difference in conveying an image or an idea.”

Justice Ruth Bader Ginsburg

Питання мовної особистості є чи не найактуальнішим у сучасній науці через різноманіття трактувань і поглядів на її визначення. Це явище викликає значний науковий інтерес в останні роки у контексті антропоцентричної парадигми сучасного знання. Так у межах антропологічної лінгвістики зароджується нова наукова дисципліна – лінгвоперсонологія, у центрі якої є людина та її мовна поведінка.

На думку українського вченого А. Загнітко, ключовим явищем сучасної лінгвоперсонології є «мовна особистість», яка становить собою «сукупність усіх мовних здібностей і реалізацій особистості, де мовна особистість має два основних концептуальних виміри – однопersoнологійний і поліpersoнологійний. Перший репрезентує окрему мовну індивідуальність в усьому обширі її виявів – часовому, просторовому, еволюційному, культурно-естетичному, соціумному, лінгвокультурологічному та ін.» [16, с. 4].

Мовна особистість – індивід, який використовує мову та має специфічний набір навичок для реалізації мовленнєвої діяльності, а саме сукупність психофізичних властивостей, які уможливають сприйняття та продукування мовних елементів. Важливо зазначити, що поняття мовної особистості має міцну кореляцію з поняттям *мовної свідомості*. Мова є об’єктом пізнання мовної свідомості. Г.М. Яворська стверджує, що мовна свідомість має два складники: перший з яких виявляє погляди на мову, а другий – репрезентується у мовній поведінці суб’єкта [49, с. 143].

Тобто, у лінгвістиці поняття «*особистості*» свідчить про те, що мовою користується конкретний індивід, який усвідомлює себе, свої місце у світі і увесь спектр своїх когнітивних можливостей [12, с. 6]. Мова, своєю чергою, є одним з основних способів втілення тих самих можливостей, вербалізації та усвідомлення досвіду, вираження організації міжособистісного спілкування та прояву власної особистості в процесі життєдіяльності людини.

Термін «*мовна особистість*» вперше з'явився у роботі «Рідна мова і формування духу» німецького вченого Й.Л. Вайсгербера в 30-ті роки ХХ ст. Хоча точної дефініції цьому феномену він не давав, однак обґрунтував думку про те, що мова є «мова є найбільш загальним культурним надбанням, і ніхто не володіє мовою тільки завдяки власній мовній особистості, навпаки, людина володіє нею завдяки тому, що належить до певного мовного співтовариства» [2, с. 184].

В українському мовознавстві термін «*мовна особистість*» першою почала аналізувати Л.В. Струганець. Саме вона акцентувала на лінгводидактичному та психолінгвістичному підходах до вивчення нового мовознавчого феномену, а також наголошувала на його інтердисциплінарності: «Термін *мовна особистість* можна назвати інтердисциплінарним, водночас – це одне з ключових понять у галузі культури мови, лінгвостилістики, комунікативної лінгвістики» [47, с. 133].

Українські лінгвісти, такі як І.А. Синиця та Л.М. Пелепейченко, вказують на «розмитість» терміна «*мовна особистість*» та його невідповідність сучасним реаліям. Вони пропонують альтернативні варіанти. Наприклад, І.А. Синиця стверджує що «*особистість* визначається мовою, перш за все тому, що мова є головним засобом вираження індивідуально-особистісних рис людини в цілому» [45, с. 7].

Л.М. Пелепейченко у своїй монографії розмежовує поняття мовної та комунікативної особистості [39, с. 15]. Вона розглядає останнє як більш широке, що поєднує в собі сукупність мовних та комунікативних ознак, які актуалізуються в мовній діяльності. Власне мовні характеристики, на думку авторки, включають мовну здатність та використання мовних засобів, а власне

комунікативні – ціннісні пріоритети, використання комунікативних стратегій і тактик, мовні реакції в різних типах дискурсу.

У своїх працях Л.І. Мацько розглядала мовну особистість як «узагальнений образ носія мовної свідомості, національної мовної картини світу, мовних знань, умінь і навичок, мовних здатностей і здібностей, мовної культури й смаку, мовних традицій і мовної моди» [34, с. 27].

А. Загнітко тлумачить мовну особистість як сукупність здібностей і характеристик людини, що зумовлюють продукування і розуміння особистістю текстів [15, с. 147].

У рамках комунікативної лінгвістики активно досліджуються комунікативні ролі мовної особистості в актуальних дискурсах. Тут доцільним буде згадати монографію Л.Л. Славової, яка започатковує новий напрям сучасного мовознавства – політичну лінгвоперсонологію [46, с. 8]. Праця присвячена вивченню мовних та когнітивних особливостей мовної особистості лідера в політичному дискурсі. Одним із важливих питань є розуміння лінгвокогнітивної та дискурсивної природи мовної особистості лідера в політичному дискурсі, порівняння американських та українських політичних дискурсів у цьому аспекті. Ця проблема є актуальною в межах лінгвістичної науки та виходить за її рамки, ставши предметом інтерпарадигмального дослідження.

Завдяки мові суспільство конструює картину певного рівня свідомості нації на кожному етапі її існування, тож завдяки знанням про мовну особистість наступні покоління можуть досліджувати і відтворювати настрої своїх попередників [48 с. 17]. Подібні міркування особливо релевантні у контексті дослідження промов суддів ВС США, мовна творчість яких визначає вектор розвитку судової системи країни на наступні десятиліття.

Врахування останніх здобутків лінгвоперсонології та орієнтація на мовну ідентичність послужила основою нашого дослідження. У рамках цього напрямку виконуються спроби створити портрет окремої мовної особистості. Оскільки мовна особистість є явищем відносно новим і, як було зазначено раніше,

міждисциплінарним, цікавим буде дослідити мовлення судді Гінзберг і з'ясувати як професійна діяльність впливає на становлення дискурсивних практик.

З цих міркувань, доречним буде згадати позицію видатного українського вченого О.О. Потебні, який звертав увагу на синтез індивідуального й соціального в мові особистості: «Мовна індивідуальність виділяє людину як особистість, і що яскравішою є ця особистість, то повніше вона відображає мовні якості суспільства» [40, с. 1].

Найбільший науковий інтерес серед лінгвістів, особливо у контексті публіцистичного дискурсу, викликає саме елітарний тип мовної особистості. Згідно із визначенням в А.П. Романченко, *елітарна мовна особистість* (ЕМО) – це інтелектуально обдарована людина, яка яскраво проявляє себе у письмовому та усному мовленні й досконало володіє комплексом усіх норм: етичних, моральних, комунікативних та, передусім мовних [41, с.112]. Така особистість володіє високим рівнем мовної свідомості, а також комунікативних і мовних компетенцій.

Л.І. Мацько. виокремлює високий рівень володіння літературною мовою, інтелектуальне мовомислення, продуктивне жанрове текстотворення та креативність текстотворення, індивідуальні комунікативні стратегії і тактики як характерні риси елітарного типу мовної особистості [34, с. 144]. Отже, елітарність мовної особистості визначає високий рівень майстерності мови, жанрове різноманіття, креатив та інтелект.

У ході цієї наукової роботи спробуємо визначити характерні риси мовної поведінки судді Рут Бейдер Гінзберг і співвіднести їх до елітарного типу мовної особистості на основі її численних текстів на межі судового та публіцистичного дискурсів. Свою спробу класифікації критеріїв ЕМО систематизувала А.П. Романченко. Науковиця спиралась на синтез ознак, які були раніше сформульовані у галузях лінгводидактики, комунікативної лінгвістики та лінгвоперсонології. Серед основних рис мовної особистості такі: *різножанровість, володіння функціональними стилями, навички впливу на широку аудиторію, нормативність, ефективність обраних стратегій і тактик,*

здатність створювати й сприймати тексти різного ступеня складності [42, с.125].

Різножанровість і володіння функціональними стилями у контексті мовної особистості можна розглядати комплексно як здатність вільно володіти та використовувати різностильові засоби у межах жанрового різноманіття продукції, яку створює певна МО. Мовна спадщина судді ВС США Рут Бейдер Гінзберг налічує різні жанри та стилі мовлення, включаючи наукові статті, судові рішення, окремі думки незгоди (dissents), юридичні документи, інтерв'ю, мемуари, публічні промови, лекції тощо. Цей фактор зумовлює й іншу характерну рису МО, а саме здатність *створювати й сприймати тексти різного ступеня складності*.

Різножанровість є важливою характеристикою текстів Гінзберг, яка дозволяє їй використовувати різні стилі мовлення та жанри для досягнення своїх цілей в різних контекстах. У своїх мемуарах «My Own Words» Рут Бейдер використовує художні та науково-популярні елементи, щоб розповісти про своє життя та кар'єру. Крім того, вона давала численні інтерв'ю та мала велику кількість публічних виступів, в яких використовувала різні жанри та стилі мовлення, включаючи як формальну юридичну мову та legalese, так і переключення реєстрів спілкування для встановлення зв'язку із більш широкою аудиторією.

Переклад промов судді Гінзберг може становити складнощі в залежності від конкретного жанру та специфіки тексту, що одночасно викликає значний інтерес професійних лінгвістів та тлумачів до мовної особистості такого рівня. Наприклад, в наукових і юридичних текстах суддя Гінзберг використовує високоспеціалізовану лексику і складні терміносполучення, які можуть стати викликом, якщо перекладач необізнаний у термінології відповідної сфери комунікації. Також важливо зберегти точність та наукову обґрунтованість інформації, що міститься у її фахових статтях. Натомість у мемуарах Рут Бейдер використовує більш особистісний та, радше, художній стиль мовлення, що може вимагати змін у перекладі з метою збереження настрою та стилю авторки. У ході

перекладу тут важливо зберегти автентичність мемуарів, передати життєвий досвід та яскраві враження. Щодо промов судді Гінзберг зазначимо, що вони характеризуються використанням різних жанрів та стилів мовлення, включаючи формальну юридичну мову та більш неформальні жанри мовлення із застосуванням відповідних риторичних прийомів.

Високий рівень *нормативності* мовлення простежується у текстах Гінзберг, які належать суто до судового дискурсу. У юридичному мовленні нормативність має важливе значення, оскільки це допомагає уникнути неоднозначності та інтерпретаційних помилок. Нормативність мовлення Рут Бейдер Гінзберг може бути відображена у вживанні спеціальних термінів та юридичних конструкцій, латинізмів, клішованих виразів з точним вживанням їх відповідно до встановлених правил та норм. Також важливим елементом юридичного мовлення є належне вживання граматичних конструкцій, щоб уникнути недопустимих трактувань та неоднозначності, переклад яких може становити проблему з огляду на розбіжності у граматичних структурах мов оригіналу та перекладу [48, с.75].

Володіння навичками впливу та переконання передбачає вміле застосування риторичних прийомів. Саме риторичний компонент допомагав Гінзберг впливати на аудиторію як безпосередньо, так і опосередковано. Серед основних мовних одиниць, які вона застосовувала для досягнення комунікативної мети, є низка стилістичних фігур і тропів, які надають більшого впливу і виразності думкам оратора. Особливості їх відтворення українською мовою ми розглянемо у наступних розділах цієї роботи, адже вони складають великий масив, що є доволі релевантним для розвитку перекладознавства.

Варіативність застосування *комунікативних стратегій і тактик* відповідно до певної мовленнєвої ситуації також є однією із характерних ознак мовного портрета Рут Гінзберг. Конкретні комунікативні стратегії й тактики формуються на основі відповідних інтенцій мовця. Проаналізований матеріал дослідження дає підстави стверджувати, що великий обсяг комунікативних стратегій, які застосовує Гінзберг, можна розглядати у контексті двох окремих

дискурсів: судового і публіцистичного. Стратегії, які застосовує суддя, репрезентують принцип спілкування і масштабність кругозору мовної особистості [60, с. 417].

Прояви специфіки елітарної мовної особистості найбільше розкриваються саме у контексті публіцистичного дискурсу. А оскільки численні тексти судді Гінзберг – це не тільки судові рішення, а й безліч лекцій та публічних промов, то можемо стверджувати, що її мовна особистість, яка є надзвичайно багатогранною і реалізується на стику судового і публіцистичного дискурсів, є справжньою скарбницею для дослідників-лінгвістів і перекладознавців.

Отже, спираючись на вищезазначену класифікацію, маємо всі підстави характеризувати мовну особистість Рут Бейдер Гінзберг як елітарну. З огляду на наукові дослідження у галузі лінгвоперсонології, можемо зробити висновок, що концепт мовної особистості є багатоаспектним і міждисциплінарним. Для збагачення інтелектуального потенціалу будь-якої нації та покращення лінгвістичних зразків мовлення, риторики, мовленнєво-комунікативних компетенцій, стратегій і тактик, символіки та тропів, важливо досліджувати окремі елітарні мовні особистості та їх комунікативну і мовленнєву компетентність. Таким чином, проаналізований матеріал лише поглиблює науковий інтерес й уможливорює докладний аналіз цього актуального питання у перекладознавчій науці.

1.2. Характеристика мовної особистості судді на матеріалі виступів на колегіях адвокатів, публічних лекцій та аналітичних статей

У попередньому підпункті ми вже класифікували мовну особистість судді ВС США Рут Бейдер Гінзберг як елітарну. А оскільки, згідно із А.П. Романченко, специфіка елітарної мовної особистості та її самореалізація доволі яскраво виявляється саме в публіцистичному дискурсі, доцільно буде розглянути характерні риси Гінзберг з огляду на її діяльність у публічному полі.

Публіцистичний дискурс найбільш яскраве виявляє такі індивідуальні риси МО як громадянська позиція, ерудованість та інтелект, світогляд, тип мислення і, передусім рівень мовленнєвої культури. Важливо підкреслити, що дискурсивний компонент у контексті лінгвоперсології передбачає структурування процесу використання мови. Тому, дослідження елітарних мовних особистостей надає можливість сформулювати узагальнений теоретичний успішний приклад МО, який може впливати на смаки і уподобання людей у теперішній час зміни культурних цінностей [37, с. 309].

Розглядаючи дискурс як сценарій комунікаційного процесу, а дискурсивні практики як реалізацію цього сценарію, можна говорити про поведінковий патерн особистості або елітарну особистість, оскільки в умовах професійної діяльності особистість інтегрує набір компетенцій, які дозволяють людині реалізовувати себе в складному соціокультурному контексті, включаючи вербальні та невербальні характеристики [60, с. 229].

Як правило, мовна особистість, яка успішно реалізувалася у публіцистичному дискурсі, має винятковий рівень комунікативної і стилістичної культури, ґрунтовні знання мовної системи і її норми, успішно володіє усіма риторичними прийомами, оперує значними творчими здібностями й здатна створювати тексти різного ступеня складності [24, с. 132]. Повністю погоджуючись із думкою А.П. Романченко, ми розглядаємо особистість судді як елітарну дискурсивну особистість, яка визначається як комунікативно-діяльнісна особистість зі своєю професійною картиною світу, що володіє набором професійно-мовних особливостей, має особливу мовленнєвий стиль+ та необхідні професійні знання [48, с. 11]. Суддя Рут Бейдер Гінзберг відповідає поняттю елітарності за соціальними, комунікативними, тематичними, жанровими й, звичайно, лексичними особливостями використання мови. Водночас, її дискурсивна практика передбачає наведення аналогій і проведення паралелей, і розрахована на будь-якого адресата, незалежно від рівня освіченості чи соціального статусу.

Про цей факт свідчить прагнення Гінзберг *уникати архієзації та використання legalese* в написанні текстів, яка полягає у відмові від традиційної юридичної мови та латині, надаючи перевагу важливості чіткого спілкування з громадськістю. Специфіка спілкування судді як професійної дискурсивної особистості полягає в тому, що сфера діяльності потребує особливої мови – мови професійного спілкування, відмінної від мови звичайного спілкування, що зумовлює наявність ознаки елітарності [25, с. 95]. Однак Гінзберг розуміла, що часткове спрощення вузькогалузевого юридичного жаргону допоможе цільовій аудиторії краще зрозуміти мотиви, настанови та результати професійної діяльності суддів. У світлі перекладацької парадигми, такий підхід зумовлює полегшення процесу перекладу, адже саме латинізми й термінологія можуть стати викликом для перекладача, враховуючи суттєві розбіжності між правовими системами обох країн.

Індивідуально-психологічний вимір лінгвоперсонології передбачає модель комунікативної компетенції особистості, що налічує фактори, які висвітлюють комунікативний складник різних рівнів особистості. *Взірцеві комунікативні навички* допомагали Гінзберг майстерно використовувати різні стилі комунікації в залежності від аудиторії, з якою вона спілкувалася.

Конкретна мовна особистість є соціально детермінованим явищем, з чого випливає ще одна характерна риса судді Гінзберг – *соціальна зумовленість*. М. Л. Іваницька зазначає, що мовна особистість є «суб'єктом суспільних відносин, зокрема в аспекті впливу на неї і на її соціально-культурну діяльність мовної культури національно-соціальної групи, до якої належить ця особистість» [17, с. 152]. А отже, поняття соціальної зумовленості відноситься до того, як соціальне середовище впливає на поведінку людини, у такому випадку – на її мовлення. Обсяг впливу соціуму важко не помітити у текстах судді Гінзберг, варто лише глянути на ключові аспекти її біографії: єврейське коріння, судова діяльність, активна громадянська позиція щодо захисту прав як жінок, так і чоловіків. Усі ці сфери її діяльності передбачають спілкування із різноманітними ціловими групами, які, відповідно, мають різний рівень освіченості, життєвого досвіду,

комунікативних і когнітивних навичок. Це той бекграунд на якому формувалася особистість судді та її мовна поведінка.

Думку самої ораторки з цього приводу можна розглянути на прикладі цитати, яка є частиною дослідження, опублікованого Рут Бейдер Гінзберг у статті «*Nonstandard English and the Teaching of English*» в журналі "Teachers College Record" в 1964 році: «*The use of a vernacular variety is often taken as a mark of informality or low status; however, in some speech communities, the use of a standard variety may be taken as a sign of social ineptitude or unfriendliness*» [21, с. 65]. Тут вона зазначає, що використання народної мови часто сприймається як ознака неформальності або низького соціального статусу; проте в деяких мовних спільнотах використання стандартної мови може сприйматися як ознака соціальної фрустрації чи неввічливості (*переклад наш – А. Ш.*) Це є прикладом того, як соціальний контекст може впливати на вибір мови та використання мовних варіацій.

Інтертекстуальність, як засіб авторського тлумачення явищ та подій, у текстах публіцистичного дискурсу здатна викликати інтелектуальну напругу в адресата, змусити бачити несподіваний сенс, давати пряму й непряму оцінку [4, с. 249]. У текстах публічних промов чи виступів на лекціях Рут Бейдер Гінзберг застосовувала цитування, посилення на авторитетні джерела і наводила приклади з життя, які допомагали аудиторії зрозуміти складні явища і змушувала подивитись на проблему під іншим кутом; суддя дуже чітко та лаконічно вміла формулювати свої ідеї, що робило її промови дуже переконливими та легкими для сприйняття. Крім того, Рут Бейдер Гінзберг використовувала у своїх промовах різні елементи риторики, такі як *повтори, алегорію, та цитати* (розглянемо їх більш детально у Розділі 3), що дозволяло їй підтримувати увагу слухачів та посилювати прагматичний потенціал своїх промов. Аналіз відтворення таких риторичних прийомів, мовленнєвих стратегій і тактик мовою перекладу збагатить сучасне українське перекладознавство.

Характеристика текстів аналітичних статей, публічних промов та лекцій Рут Бейдер Гінзберг дає підстави стверджувати, що з огляду на вербально-

семантичний рівень (активне використання загальноживаної лексики с сфері юриспруденції у поєднанні із відповідними юридичними лакунами та кліше), лінгвокогнітивний рівень (специфіка концептів *рівність, гендер, права, дискримінація*) [54], а також прагматичний рівень (застосування стратегій і тактик, які втілюються завдяки риторичним прийомам, метафориці, а також алюзіям, цитатам, ремінісценції, тощо) вона є саме тим представником мовної особистості, дослідження якої може зробити значний внесок у сучасну мовознавчу науку.

Підсумуємо: що багатша мовна особистість, то важче її зіставляти із певними класифікаційними параметрами. За допомогою системи виділених категорій можна створити комунікативний портрет особистості, який відображає її унікальність у спілкуванні. Цей фактор зумовлює підвищений інтерес із перекладознавчих позицій, оскільки що більше факторів зумовлюють особистість в процесі її пізнання світу, то більш різноаспектною є її мовна поведінка, а отже збільшується простір для реалізації відповідних перекладацьких стратегій.

1.3. Індивідуально-авторський стиль Рут Гінзберг у висловленні окремої думки згоди та думки незгоди

Окрема думка як право судді на вираження власної позиції є важливою складовою судової системи США. Основна функція окремої думки полягає в тому, щоб оскаржити аргументи, на яких ґрунтується думка більшості. У конкретній судовій справі водночас може бути декілька окремих думок різного типу, при цьому очевидно, що кількість так званих *dissenting opinion* або *окремих думок незгоди* не може бути більше, ніж половина кількісного складу суду, адже тоді суд мав би винести протилежне рішення, а от кількість *concurring opinion* або ж *окремих думок згоди* (*переклад наш – А. Ш.*) може навіть дорівнювати кількості суддів у колегії.

Рут Гінзберг є авторкою численних думок більшості (majority opinions), як і всі члени ВС США, однак найбільшого захоплення серед її лінгвістичної спадщини викликають саме **окремі думки незгоди**. Її індивідуально-авторський стиль у висловленні окремої думки згоди-думки незгоди може бути описаний як прозорий, чіткий, аргументований та логічний. У своїх рішеннях та виступах з лави суду, Гінзберг часто використовувала низку аргументів, що ґрунтуються на юридичних прецедентах, статистиці та логічних судженнях. Вона також відзначалася своєю здатністю до зрозумілого та доступного для широкої аудиторії формулювання складних питань.

Гінзберг як авторка окремих думок незгоди не тільки генерувала оригінальні ідеї, але й контролювала системну взаємодію мовних одиниць, що утворюють структуру тексту [58]. Проаналізований матеріал декількох окремих думок незгоди авторства Гінзберг дозволяє стверджувати, що індивідуально-авторський стиль судді характеризується **високим рівнем емоційності та мовної точності**.

Гіпотеза емоційності мови в окремій думці передбачає, що збільшення кількості емоційної мови в окремих думках незгоди тісно пов'язане з впливом цієї незгоди на розвиток правової системи загалом [57]. Антонін Скалія, колега і близький друг Гінзберг, зазначав, що використання яскравої та жвавої («*vivid*» and «*lively*») мови в окремих думках підвищує шанси аргументів на запам'ятовування [57]. Лінгвісти зазначають, що «спосіб, у який виражається частина інформації – вибір слів, спосіб її формулювання – також може мати фундаментальний вплив на те, якою мірою вона закріплюється у свідомості людей» [43]. Уолд вказує на пряму кореляцію між емоційною мовою і підвищеною здатністю впливати на правовий розвиток [58, с. 1413]. Іншими словами, мова, яка використовується для вираження ідеї, впливає на ступінь її запам'ятовування.

Для досягнення ефекту *емоційності* та запам'ятовування окремої думки незгоди суддя Гінзберг мала декілька прийомів. По-перше, це **використання цитувань**. До змісту окремих думок Рут Бейдер Гінзберг часто включала цитати

з власних попередніх рішень, посилалася на рішення Верховного суду у подібних справах, наводила прямі та непрямі цитати з Конституції США, чинного законодавства та академічних досліджень у галузі права. Вона використовувала цитати для підкреслення своєї позиції та аргументування своїх думок. Наприклад: «*Curtis wrote an opinion remarkable for its time. At the founding of our nation, he observed, African-Americans were “citizens of at least five States, and so in every sense part of the people of the United States,” thus “among those for whom and whose posterity the Constitution was ordained and established»* [85, с. 249].

На думку Данеску-Нікулеску-Мізіл, цитати, які вживаються в іншому контексті (у нашому випадку – судове рішення), аніж у першоджерелі (наприклад, кіно, книга, інший документ), сприяють кращому запам'ятовуванню відповідної думки незгоди [50].

По-друге, Рут Гінзберг доволі впевнено застосовувала *іронію* у своїх окремих думках. Суддя використовувала гумор, щоб підкреслити недоліки позиції більшості членів суду, а також висловити свою власну. Її іронія може бути витонченою або більш різкою, але завжди вона використовується з метою висвітлення того, що, на її думку, є неправильним у рішенні більшості суду. Цей фактор є доволі релевантним для перекладознавства, оскільки, щоб точно передати іронію Рут Бейдер Гінзберг, перекладач повинен бути добре знайомий з культурним та історичним контекстом, у якому вона використовується, а також із тоном й стилем автора.

Наприклад: «*The Court’s majority would compare health insurance to **broccoli**. ... Because there is no comparable market, the slippery slope envisioned by the Court’s majority (if **health insurance today, then broccoli tomorrow**) is far more imaginary than real»* [85, с. 264].

– «*Більшість суду порівнює медичне страхування з **броколі**... Через відсутність співставного ринку, слизький час, що його уявляє більшість Суду (сьогодні – медичне страхування, завтра – **броколі**) радше уявний, ніж реальний»* [71, с. 313]. Можемо зазначити, що переклад аналогії з броколі є досить адекватним, оскільки тут застосований прямий відповідник. Однак, чи

збереглась у друготворі іронічність? Це питання залишається дискусійним. Втім, відтінок висміювання суддею Гінзберг позиції Суду залишається очевидним.

По-третє, Гінзберг часто використовувала *риторичні питання*, щоб викликати роздуми та продемонструвати абсурдність аргументів противників. Риторичні питання створюють емоційний ефект, підкреслюючи категоричне твердження. У перекладі на українську мову риторичні питання можуть викликати певні труднощі. Одна з найбільших складнощів полягає в тому, що українська мова має іншу синтаксичну структуру, і тому не завжди можна відтворити точно ту саму інтонацію та емоційний настрій, який міститься в риторичних питаннях англійською мовою.

Крім того, інша складність полягає в тому, що риторичні питання можуть мати декілька різних значень, залежно від контексту вживання. Тому важливо вибрати такий переклад, який не тільки відтворює точний зміст, але і передає сутність риторичного питання відповідно до контексту, в якому воно вживається.

Розгляньмо на прикладі: «*What has become of the Court's usual restraint, its readiness to turn away facial attacks unless there is "no set of circumstances . . . under which [an] Act would be valid"?*» [85, с. 259]. Тут бачимо одразу дві характерні риси індивідуального стилю Гінзберг: риторичне запитання, в яке одночасно вплетена цитата.

Іншою характерною рисою ідіостилу Гінзберг – є *прецизійність мови*. Уже згаданий нами раніше науковець Данеску-Нікулеску-Мізіл стверджує, що окремі думки незгоди, викладені технічною мовою, з меншою ймовірністю будуть корисним поза справою, тоді як думки, написані більш простою мовою, надають більш очевидні можливості для розширення та цитування її й наділ в інших контекстах [50]. Гінзберг уникала використання неясних чи амбівалентних слів та термінів, що дозволяло їй максимально чітко та точно виражати свої думки та погляди.

Сюди ж можемо віднести *аргументованість та логічність* у структурі окремої думки. Рут Гінзберг часто використовувала різні аргументи, щоб підтримати свою думку, та забезпечувала їх логічну послідовність. Вона

використовувала сильну аргументацію, статистичні дані та юридичні прецеденти щоб продемонструвати свою точку зору. Наприклад: «*The majority and the dissenters agree on two points. First, race-based voting discrimination still exists; no one doubts that. Second, the Voting Rights Act addresses ... and Congress has taken extraordinary measures to meet the problem*» [85, с. 257]. Логічність чітко простежується у структурі висловлювання завдяки таким лексичним одиницям як *first... , second...*, які вибудовують логічну послідовність вираження думок. Текстова когезія забезпечується як композиційно, так і завдяки використанню таких засобів граматичного зв'язку, як службові слова: *but, however, in addition, moreover, unlike, therefore, although*.

Вибір мовних одиниць і засобів позначення авторської ідентичності (особистої, інституційної, національної тощо) визначається їхньою потребою виразити емоційний стан, продемонструвати незалежність від суду, протиставити себе більшості чи навпаки, об'єднатися з одностумцями [14, с. 59].

Текст окремої думки згоди/незгоди судді Гінзберг характеризується високим ступенем *персоніфікованості*. Про це свідчать такі мовні звороти як , про що свідчать такі звороти як: *I would, with great respect, hold... – Я б з великою повагою дотримувалась..., I part ways with my colleague – Я розходжусь у думках зі своїми колегами..., I pause here to explain... – На цьому я зупинюсь, щоб пояснити... тощо [73].*

Займенник першої особи однини є найефективнішим способом позиціювати себе як особу, а не як члена Суду, щоб висловити особисту думку. «Я» з'являється в окремих думках незгоди Гінзберг, щоб вказати, що суддя бере на себе відповідальність за вибір, який вона робить, і щоб позначити особисті наміри, відмінні від намірів більшості. Наприклад:

«*For the reasons I summarized, all of them and others developed in the dissenting opinion, I would reverse the judgment of the Tenth Circuit and affirm the judgment of the Third Circuit*» [85, с. 272]. Суддя Гінзберг використовує особистий займенник *I* як основний інструмент для підкреслення ролі особистої волі в

ухваленні судових рішень. В контексті судових висновків використання першої особи також пов'язане зі збільшенням шансів на запам'ятовування [28, с. 723].

Займенник першої особи множини *we* служить засобом позиціювання мовця як члена суду, допомагає продемонструвати єдність інтересів, цілей і завдань. До прикладу: «*We rejected a similar argument in Strickler. ... We found this contention insubstantial*» [71].

У своїх думках незгоди Рут Бейдер Гінзберг інколи використовує *мовні штампи та кліше* – стандартні фрази, які часто повторюються у рішеннях судів. Вона робить це, щоб показати, що справа, яку розглядає суд, не є винятковою, а належить до категорії подібних випадків. У перекладі на українську мову англійські кліше можуть становити труднощі для перекладача, оскільки ці фрази можуть мати нетипове для українськомовного судового дискурсу значення, що зумовлюється розбіжностями у правових системах двох країн.

Ще одним складністю є те, що використання судових кліше залежить від юрисдикції та контексту, тому перекладачу необхідно добре знати судову термінологію та досліджувати контекст, у якому вживається кліше, щоб дати відповідний переклад, який точно передасть зміст і сенс. Серед найуживаніших можемо визначити: *Under the Act* – відповідно до Закону, *the Court rejects requirement on the ground that* – Суд відхиляє вимогу на підставі, *faithful to precedent* – вірний прецеденту, *under the Constitution* – згідно з Конституцією тощо.

Отже, проаналізувавши декілька прикладів висловлювань окремої думки згоди/незгоди Рут Бейдер Гінзберг можна зробити висновок, що її індивідуально-авторський стиль характеризується ґрунтовною аналітикою, прецизійністю мови, повним дотриманням мовних норм судового дискурсу, а також високим рівнем емоційності, що робить її думки більш яскравими і, відповідно, і такими, що надовго запам'ятовуються.

Висновки до першого розділу

Лінгвоперсонологія – розділ мовознавчої науки, який займається комплексним дослідженням мовної особистості. Сьогодні маємо усі підстави стверджувати, що у сфері лінгвістичних досліджень категорія мовної особистості має міждисциплінарний характер, а також значну пізнавальну цінність у парадигмі перекладознавства.

Рут Бейдер Гінзберг – одна із перших жінок у Верховному суді США і легенда американського судочинства. Проаналізувавши її біографію і професійну діяльність можна зазначити, що особливості мовної поведінки прямо пропорційно впливають із спектра її професійних інтересів, поглядів на світ та сучасне суспільство. Основними кваліфікаційними ознаками, за якими можна схарактеризувати мовну особистість судді Гінзберг як елітарну є різножанровість, нормативність, здатність генерувати і сприймати тексти різного ступеня складності, володіння повним спектром функціональних стилів, навичками впливу на широку цільову аудиторію, здатність демонструвати ефективність обраних стратегій і тактик аргументації.

Проаналізований матеріал публічних промов, виступів на суддівських колегіях і лекціях для випускників юридичних факультетів дає підстави стверджувати, що характерними рисами мовної особистості судді Гінзберг є взірцеві комунікативні навички, відмова від надмірної архієзації та використання *legalese*, а також інтертекстуальність мовлення.

Унікальність її індивідуально-авторського стилю у висловленні окремих думок згоди /незгоди полягає у поєднанні чітко побудованої структури тексту, прецизійності мови, а також емоційності із застосуванням таких риторичних прийомів як риторичні запитання, цитування, іронія, що уможлиблює розуміння її сенсів аудиторією різного соціального рівня і створює міцні комунікативні зв'язки.

При перекладі пблїчних виступїв таких неординарних особистїстей, слїд детально вивчити їх мовний портрет, особливостї композицїйної структури промови та низку притаманних оратору лексико-стилістичних засобїв та риторичних прийомїв, якї несуть функцїональне (прагматичне) навантаження.

РОЗДІЛ 2. ВПЛИВ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ СУДДІ ГІНЗБЕРГ НА ЗАСТОСУВАННЯ ОКРЕМИХ КОМУНІКАТИВНИХ СТРАТЕГІЙ

2.1. Прагмалінгвістичний аналіз мовної особистості судді Гінзберг

Лінгвістична прагматика у мовознавстві активно почала розвиватися в другій половині ХХ століття і зумовила значний поштовх у розвитку дисциплін, фундаментом яких є антропоцентризм. Оскільки об'єктом прагматики є комунікативна дія, то об'єктом лінгвістичної прагматики (або прагмалінгвістики) є умови використання мови учасниками комунікації, особливо міжкультурної комунікації, та особливості її відтворення у перекладі [10, с. 64]. Джефрі Ліч чітко окреслив завдання лінгвістичної прагматики, яке полягає в описі й визначенні кореляції між ілокутивною силою висловленого, тобто суб'єкта мовлення на адресата, та використаними мовними одиницями [49, с. 11].

На думку Ф.С. Бацевича, «дослідницьке поле сучасної лінгвістичної прагматики містить усі ті умови, за яких людина використовує мовні засоби у спілкуванні», а саме умови вибору і використання мовних одиниць й категорій для досягнення ефективного впливу на адресата [3, с. 251]. Таким чином, прагмалінгвістичний аналіз мовної особистості Рут Бейдер Гінзберг полягає в тому, щоб розглядати мовлення не просто як систему лексичних та граматичних правил, а як засіб взаємодії людей у соціальному контексті. Згідно з цією теорією, кожна людина має свою власну мовну особистість, яка формується в процесі соціалізації та взаємодії з іншими людьми.

Механізми, які визначають мовні засоби, залежать від соціальних, вікових та професійних критеріїв цільового адресата. З точки зору прагмалінгвістики перекладач забезпечує необхідне розуміння тексту, використовуючи відповідні засоби для вираження категорії адресації як засобу привертання уваги адресата до тексту. Вплив тексту оригіналу відрізняється від впливу перекладеного тексту.

У комунікативному акті мовна особистість може виступати як адресант або адресат, і ролі цих учасників можуть змінюватись під час спілкування, оскільки

кожен має свої власні цілі та стратегії для їх досягнення. О.М. Мартинова зауважує, що аналізуючи прагмалінгвістичні особливості мовної особистості, можна відрізнити її прагматичні властивості в залежності від ролі, яку вона виконує у спілкуванні, тобто від того, чи вона є адресантом, чи адресатом [33, с. 356]. Оскільки матеріалом для цього дослідження є промови, присвяти, лекції, судові рішення, доцільно аналізувати мовні засоби, які використовуються суддею Гінзберг як адресантом.

Комунікаційний процес починається з адресанта, який відповідає за ініціювання, процес та завершення спілкування, а також за вибір способу взаємодії з адресатом та обрання теми для розмови. Тут доцільно брати до уваги ілокуцію (надання висловлюванню певної комунікативної спрямованості). Вибір мовних засобів, таких як лексичні та граматичні елементи, у ході судового спілкування не є випадковим, а залежать від стратегічної мети спілкування: мета може бути висловлена як відкрито, так і приховано, і виражатись у вигляді запитання або повідомлення, прохання або наказу, обіцянки, тощо.

Рут Бейдер Гінзберг завжди на початку виступу чітко зазначала **тему**, зокрема: «*My remarks concern the role of dissenting opinions...*» [85, с. 246] та **мету** свого повідомлення: «*Four members of this Court, Justices Stevens, Souter, Breyer, and I, dissent from today's decision*» [85, с. 252]. Такий прийом дозволяв Гінзберг одразу окреслити про що вона говоритиме (або писатиме) і не змушувати аудиторію додумувати самотійно. Серед маркерних виразів можемо виокремимо такі: *I will speak first about...* - *Моя промова торкнеться...*; *My remarks concentrate on...* - *Моя промова зосередиться на...*; *My remarks divide into three parts. I will describe first ...; next, I will speak of ...; and finally, I will take up ...* - *Моя промова буде поділена на три частини. Спершу я опишу...; після цього говоритиму...; й нарешті розгляну...тощо .*

Особистісні характеристики судді сильно впливають на реалізацію відповідних мовленнєвих тактик. Як правило, Гінзберг дотримується комунікативних правил і норм інституційного судового спілкування на засіданнях, уникаючи надмірного авторитарного тиску на партнерів із нижчим

статусом. Вона використовує засоби етикетизації мовлення, що свідчить про низький рівень інтенсивності *авторитарності*.

Водночас, Рут Бадер Гінзберг як комунікант має *домінантний* характер. Розуміння доміантності як комунікативного явища дає змогу розглядати його в контексті конкретних комунікативних стратегій, що застосовуються учасниками певної комунікативної ситуації. Своєю чергою, кожна з тактик втілюється у відповідних індивідуалізованих мовних актуалізаторах виділених стратегій. Серед основних маркерів авторитарності, властивих мовній поведінці судді Гінзберг, можна виокремити загальні питальні речення, що в цілому свідчить про авторитарний характер її дискурсу.

Прагматично значущою рисою ідіостилю судді Гінзберг є високий ступінь *виразності особистісного компонента* розповіді, що досягається завдяки використанню таких зворотів: *In my view – на мій погляд, In my opinion – На мою думку, the view to which I am driven by - точка зору, якою я керуюсь* [73].

Дослідження мовленнєвої поведінки судді Рут Бейдер Гінзберг як однієї з небагатьох жінок у ВС США, дає можливість зрозуміти, як *гендерний чинник* впливає на інституційне спілкування, особливо відносно соціальної ієрархії між учасниками комунікації [8, с. 185]. Боротьба за гендерні права, як окремий вид позасудової діяльності, також мала вплив на використання відповідного словникового запасу. Жодна її промова не обходиться без *gender-related vocabulary*, а саме: *discrimination – дискримінація, on the basis of race – на основі расової приналежності, color – колір, religion – релігія, a national origin – національна приналежність, equality – рівність*. Це загальнопоширена лексика, яка втім може стати хибним другом перекладача, оскільки під час перекладу варто брати до уваги контекст і зважати на політкоректність.

Одна зі стратегій, яку застосовувала Гінзберг, полягала в тому, щоб у своїх аргументах використовувати фразу «гендерна дискримінація», а не «статева дискримінація», замінивши слова «sex» на «gender» у судовій практиці. Подібні особливості мовної поведінки також необхідно враховувати під час здійснення перекладу задля відповідності вимогам еквівалентності та адекватності.

Ритуальність та регламентованість текстів втілюється за допомогою широкого спектру різноманітних інтертекстуальних включень (посилання та конституційні положення, судові прецеденти, законодавчі акти, міжнародні правові документи), а також завдяки так званій статусно-рольовій тактиці, де чітко окреслюється положення сторін завдяки процесуальним номінаціям, наприклад: *Court, Justice, solicitor*, тощо. Широке застосування інтертекстуалізмів забезпечує реалізацію в текстах принципів обґрунтування і вмотивованості позиції оратора.

Зазначимо, що в окремих думках незгоди судді Гінзберг категорія **діалогічності** втілюється в таких прийомах як:

- наявність розлогого, багатокomпонентного комплексу питань, які «закликають» адресата до діалогу (нехай і уявного): «*First of the questions presented: Could Italy qualify as A. M. T.'s "habitual residence" in the absence of an actual agreement by her parents to raise her there? The second question: Should the Court of Appeals have reviewed the District Court's habitual-residence determination independently rather than deferentially?*» [72];
- образно-оцінні мовні засоби: *an indispensable assistance* – незамінна допомога, *a dramatic increase* – кардинальне збільшення, *the most extreme measure* – найрадикальніший захід, *an increased vigilance* – посилена пильність [84].;
- різноманітні комунікативні тактики, які будуть більш детально розглянуті у наступного параграфі нашого дослідження.

Застосування тропів з позицій прагмалінгвістики має значний вплив на сприйняття повідомлення, що передається мовними засобами. Суддя Гінзберг переважно вдавалася до використання тропів у текстах, які можна віднести до публіцистичного дискурсу. Однак у перекладацькому вимірі такий прийом може спричинити проблему, адже використання тропів може бути культурно- і соціально зумовлене. Для створення **образності** у своїх промовах Гінзберг (адресант) схильна звертатись до виражальних засобів, наведемо декілька прикладів:

- епітети: *an enthusiastic endorsement* – натхненне схвалення, *a genuine respect* – щира повага, *a grand speechmaking* – пишна промова, *a verbal blasts* – словесні удари;
- метафори: *restraint in squelching all temptation to use footnotes* – придушення будь-якої спокуси до використання приміток; *he stood at the Court's helm* – стояв біля стерна Суду;
- перифраз: *nuclear weapon* – ядерна зброя (імпічмент), *nine old men* – дев'ять старих (стандартний склад суддів ВС США), *Tenth Justice* – Десятий Суддя (соліситор);
- гіпербола: *inevitably sap the energy and depress the spirits of the judges* – неминуче виснажує та пригнічує дух суддів; *his courage and determination were exemplary* – він виявляв взірцеву хоробрість та рішучість; *viewed the law as discriminating impermissibly* – вважала закон неприпустимо дискримінаційним;
- персоніфікація: *New Jersey and New York crossed swords over ownership* – Нью-Джерсі та Нью-Йорк зішлись у двобої за власність [84].

Досягнення прагмалінгвістичного ефекту комунікації передбачає адекватне сприйняття тексту адресатом. Усі тексти Гінзберг, які можна віднести до публіцистичного дискурсу, мають на меті здійснення глибокого естетичного впливу на читача, тому суддя добирає для цього найкращі мовні засоби. Цілком очевидно, якщо текст не буде адекватно сприйнятий, комунікативна інтенція авторки не буде реалізована.

Що стосується перекладознавчого підходу, забезпечити прагматичну адаптацію, перекладач відтворює текст, враховуючи прагматичний контекст оригінального тексту. В цьому процесі ключову роль відіграє здатність перекладача правильно інтерпретувати цей прагматичний аспект, а саме врахувати функціональне використання мовних засобів задля забезпечення адекватного перекладу.

2.2. Найуживаніші комунікативні стратегії й тактики Рут Гінзберг

У процесі спілкування комунікативний вплив доповідача маніфестується шляхом реалізації певних комунікативних стратегій і тактик. Сучасна лінгвістична наука досі немає універсального і чітко детермінованого визначення понять «**комунікативна стратегія**» і «**комунікативна тактика**». Перше можна характеризувати як певну послідовність мовленнєвих актів, які є відповідно упорядкованими задля досягнення конкретної комунікативної мети [58, с. 9]. Тобто комунікативною стратегією є контроль, вибір та реалізація інтенцій доповідача у ході спілкування.

У своєму дослідженні Т. Пастернак зазначає, що у ході спілкування комунікативний вплив мовця може виявлятися через реалізацію відповідних комунікативних стратегій і тактик [38, с. 1]. Науковиця акцентує на тому, що стратегія, яку обирає сторона спілкування у певному комунікативному контексті втілюється у застосуванні відповідної комунікативної тактики. Тому під цим поняттям ми розуміємо мовленнєвий акт або декілька таких, що спрямовані на втілення стратегії спілкування.

Тут слід зазначити, що такі терміни як «стратегія» і «тактика» були введені в контекст лінгвістики й соціолінгвістики лише нещодавно, а отже, можуть мати різні визначення в залежності від парадигми дослідження і цілей. Однак, визначення, запропоноване С. Фаєрхом і Дж. Каспером, є найбільш частотним і широко визнаним, згідно з яким комунікативна стратегія розглядається як свідомий план дій, спрямований на досягнення певної комунікативної мети. [47, с. 28].

У сучасній лінгвістичній науці досі не створили універсальної типології комунікативних стратегій і тактик. Науковці припускають, що створення однозначної класифікації, яка б могла застосовуватись у будь-якій комунікативній ситуації, навряд чи можливе, оскільки тут повинні враховуватись сфера спілкування і прагматичні факти мовленнєвого контексту [6, с. 13].

Отже, як комплекс мовних актів, комунікативні стратегії імплементуються за допомогою комунікативних тактик задля вирішення відповідної комунікативної мети. Стратегія – це планування певних мовних дій, а комунікативна тактика є низкою способів і прийомів, завдяки яким досягається відповідна комунікативна стратегія.

2.2.1 Стратегії, притаманні публіцистичному дискурсу

Рут Бейдер Гінзберг за життя створила сотні текстів, які можна розглядати у вимірі публіцистичного дискурсу. Серед них: публічні промови, присвяти, статі, лекції, що свідчить про високий рівень володіння комунікативними стратегіями й тактиками для залучення аудиторії та утримання їхньої уваги. Навички володіння цими інструментами сягають настільки високого рівня, що Венді Вільямз та Мері Гарнет вирішили впорядкувати тексти Гінзберг у цілу збірку, яка стала бестселлером видання «the New York Times». У рамках прагматики англomовних текстів різних жанрів були виділені три основні стратегії, які застосовувала Рут Бейдер Гінзберг у контексті публіцистичного дискурсу, а саме *стратегія аргументації, інформаційна стратегія та стратегія толерантності*.

Аналізуючи тексти Гінзберг можна виявити найвищу частотність використання саме *стратегії аргументації* із метою раціонального впливу на адресата. Комунікативна аргументаційна стратегія охоплює формулювання тези, яку підтримують раціональні аргументи, що логічно послідовно впливають один з одного. Згідно з А.П.Романченко, аргументативна стратегія – «це вплив адресанта на погляди адресата з метою схилити його до прийняття ідеї шляхом її обґрунтування» [42, с. 348]. Також науковиця наголошує, що ця стратегія є характерною для сфер, у яких має панувати істина, а отже, це безпосередньо стосується юриспруденції.

Стратегія аргументації у тестах судді Гінзберг реалізується шляхом низки відповідних комунікативних тактик, які передбачають ефективне застосування

мовних засобів, яке регулюється сферою діяльності, нормами мовленнєвої поведінки відповідного соціуму й інтенцією адресата. Далі розглянемо деякі з них на прикладах зі збірки.

Тактика цитування. Уміле використання цитат у промовах завжди характеризувало лідера думок як взірцевого оратора. Н.В. Кондратенко порівнює цитати із семантичними «вузлами», які об'єднують два тексти під час взаємодії з адресатом [21, с. 185]. Суддя Гінзберг використовувала цитування як із зазначенням джерела інформації, наприклад: «*Second, the Lee Court said, allowing a religion-based exemption to a commercial employer would “operat[e] to impose the employer’s religious faith on the employees”*» [85, с. 272].

– «По-друге, **Суд постановив, що дозвіл релігійно зумовлених винятків із правил для комерційного роботодавця «діятиме як нав’язування релігійної віри роботодавця працівникам»**» [71, с. 322]. Такий метод дає змогу оратору повідомити необхідну йому інформацію, а на додачу показати свою ерудицію та авторитет, зміцнити аргументи та доводи і, загалом, додати ваги висловленню.

Також частою практикою є використання цитування без посилання на джерело, наприклад: «*And where is the stopping point to the «let the government pay»?»*» [85, с. 271] – «*I де ж пролягатиме та межа рішення «хай заплатить уряд»?»*» [71, с. 321]. Однак такий спосіб цитування є актуальним лише для письмових текстів, де можна чітко диференціювати сказане як цитату за лапками. В іншому випадку, така інформація може сприйматись як плагіат.

Перекладаючи промови із цитуванням складність для перекладача полягає у тому, що, окрім того, що йому необхідно бути добре обізнаним із позицією спікера, якого він/вона перекладає. Також важливо добре розуміти сенс цитати, яка використовується задля того, щоб реципієнт чітко розумів обидві точки зору.

Тактика апелювання до авторитетів. Ця комунікативна тактика тісно переплітається із тактикою цитування, однак тут ми розглядаємо саме посилення на інші джерела, як заклик звернутися з метою перевірки або отримання підтвердження сказаного. Завдяки інтертектуальності адресант аргументує тезу,

засобами обґрунтування якої є посилання на чужу думку у вигляді прямої чи непрямої мови [49, с. 325].

Основна мета застосування цієї тактики полягає у підсиленні авторитетності донесеної думки. Така тактика передбачає, що додаткове обґрунтування не є обов'язковим, оскільки певна теза отримала підтвердження у вигляді думки компетентної особи у своїй галузі, висловлювання якої вважається вірогідним як для адресанта, так і для адресата.

Приміром: «*Henry Fielding wrote in one of his novels (Joseph Andrews) that examples work more forcibly on the mind than precepts*» [85, с. 226].

– «*В одному зі своїх романів («Джозес Ендрюс») Генрі Філдінг писав, що приклади справляють значно переконливіше враження, ніж приписи*» [71, с. 269].
Можемо спостерігати, що тут немає конкретно цитати, але є посилання на роман і автора.

У перекладацькому вимірі такий прийом дозволяє не вдаватись до великої кількості лексичних перекладацьких трансформацій з метою чіткого донесення форми цитати зі збереженням якомога більшої кількості прямих відповідників, адже тут ми відтворюємо лише саму ідею, що значно полегшує процес перекладу.

Тактика наведення прикладів. Ця тактика полягає у використанні життєвого прикладу для пояснення або підтвердження своїх ідей або думок у спілкуванні з іншими. Ця тактика може бути ефективним засобом переконання інших людей у своїй точці зору, оскільки конкретний приклад може бути більш переконливим, ніж абстрактні твердження.

Рут Гінзберг часто використовувала персональні приклади та історії, щоб пояснити свої погляди та посилити аргументацію. Наприклад: «*I will begin with a few comparative sideglances... India's 1950 constitution is a prime example. ... For another example, South Africa's 1996 constitution ... "legislative ... discrimination*» [85, с. 237].

– «*Я почну з кількох порівнянь. ... Чудовим прикладом є конституція Індії 1950 року. ... Як інший приклад, Конституція Південно-Африканської*

Республіки 1996 року стверджує, що для забезпечення рівності «[можуть вживатися] законодавчі ... дискримінацію» [71, с. 281].

Ця цитата є чудовим прикладом реалізації навіть декількох комунікативних тактик одночасно. Окрім тактики наведення прикладів (Гінзберг також застосовує порівняння), які є аргументами до певної тези, ми можемо знову спостерігати тактику цитування, а також посилення на нормативні документи.

Тактика обґрунтування тези. Ця тактика полягає в використанні аргументів, фактів, доказів та логіки для підтримки своїх думок, поглядів та ідей у мовленні. Тактика обґрунтування передбачає всебічне висвітлення тези завдяки використанню декількох аргументів [22, с. 99]. Приміром: «*First, reliability or accuracy. Post-1976, more... . Second, arbitrariness. Factors that should not affect.... Third, a matter of time. The average execution occurs Fourth, perhaps in light of the first three considerations ... diminishing subset of counties*» [85, с. 49]. – «*По-перше, надійність або точність. Із 1976 року понад По-друге, свавільність. Фактори, що не повинні впливати По-третє, питання часу. У середньому покарання відбувається По-четверте, напевно з урахуванням трьох перших зауважень ... меншою частиною округів*» [71, с. 52-57].

Характерним для текстів Рут Бейдер Гінзберг є використання **інформаційної комунікативної стратегії**. У процесі дослідження її численних промов були виділені наступні тактики, які ми розглянемо на прикладах.

Тактика конкретизації інформації: «*Only that kind of legal mind could conclude that an admissions plan specifically designed to produce racial diversity is not race-conscious*» [85, с. 261]. – «*Лише подібне юридичне мислення могло виснувати, що план прийому, розроблений спеціально для створення расового різноманіття, не є чутливим до раси*» [71, с. 309].

Тактика доповнення: «*In addition to the federal court system, each state and the District of Columbia has its own two-or three-tiered court system*» [85, с.183]. –

«**На додачу** до системи федеральних судів, кожен штат та округ Колумбія має власну дво- чи трирівневу систему судів» [71, с. 222].

Тактика узагальнення: «*For the reasons I summarized, all of them and others developed in the dissenting opinion, I would reverse the judgment of the Tenth Circuit and affirm the judgment of the Third Circuit*» [85, с. 272]. – «**Із усіх перелічених мною причин та інших, викладених у заперечній думці, я б відхилила рішення Десятого округу та підтримала рішення Третього округу**» [71, с. 323].

Тактика пояснення: «*I chose Attorney General v. X only to demonstrate that even in the most emotion-laden, politically sensitive case, effective opinion writing does not require a judge to upbraid colleagues for failing to see the light or to get it right*» [85, с. 213]. – «**Я обрала справу Генерального прокурора проти X, щоб показати, що навіть у найбільш емоційній та політично чутливій справі вмиле написання окремої думки не вимагає від судді сварити колег за те, що вони не розуміють суті чи чинять неправильно**» [71, с. 254].

Стратегія толерантності у текстах промов чи аналітичних статтях Рут Бейдер Гінзберг передбачає створення діалогічної взаємодії, спрямованої на співпрацю, взаємоповагу та взаєморозуміння з адресатом. Ця стратегія є однією з ключових у комунікативній діяльності судді і характеризується використанням сукупності тактик в метакомунікативному плані, які реалізуються в текстовому просторі за допомогою різноманітних мовленнєвих засобів та прийомів, що спрямовані на досягнення відповідних цілей комунікації. Серед тактик можемо виділити наступні.

Тактика звернення до етичних принципів: «*Throwing out preclearance when it has worked and is continuing to work to stop discriminatory changes is like throwing away your umbrella in a rainstorm because you are not getting wet*» [85, с. 257]. – «**Викинути попереднє узгодження, тимчасом як воно працювало й працює далі - це наче викинути під час грози свою парасольку, тому що ви не мокнете**» [71, с. 304]. Тут Гінзберг використовує аналогію з парасолькою під час дощу, щоб проілюструвати свою думку про те, що краще бути проактивним у

запобіганні дискримінації, а не чекати, доки відбуватимуться подібні прикрі випадки.

Тактика діалогізації: «*As you may have noticed, we have sharp differences on certain issues ... state efforts to apprehend undocumented aliens. All of us appreciate that the institution we serve ... at any given time. And our job, in my view, is the best work a jurist anywhere could have. Our charge is to pursue justice as best we can*» [85, с. 71]. – «**Як ви могли помітити, ми мали серйозні розбіжності ... державні зусилля з затримання нелегальних імігрантів. Усі ми визнаємо, що установа, якій ми служимо ... , із яких будь-коли складатиметься суддівська лава. І, на мою думку, наша робота – найкраща з можливих для правників. Нашою метою є всіма силами добиватися справедливості**» [71, с. 82]. Ця тактика є прагматичною основою, оскільки структура будь-якого повідомлення розглядається як діалог і репрезентується шляхом імперативних і питальних конструкцій та сполучника *we*.

Тактика вираження вдячності: «*I am grateful beyond measure for the confidence you have placed in me*» [85, с. 161]. – «**Я надзвичайно вдячна за виявлену до мене довіру**» [71, с. 194]. У текстах Гінзберг репрезентується оцінними лексемами як, наприклад: *grateful, appreciative, thankful*.

У ході аналізу оригіналу і перекладу текстів Рут Бейдер Гінзберг , можемо зробити висновок, що досить часто комунікативні тактики різних мовленнєвих стратегій вміло поєднуються в її промовах, що дозволяє судді виконувати усі поставлені комунікативні задачі. Отже, загальна інтенція мовця лежить в основі будь-яких комунікативних стратегій, ефективність яких залежить від правильно застосованих комунікативних тактик. Представлена вище типологія стратегій і тактик в текстах Рут Бейдер Гінзберг дає можливість сформулювати думку, що усі її тексти у межах публіцистичного дискурсу орієнтовані на доведення до цільової аудиторії її правоти, доводи і умовиводи підкріплені відповідною аргументацією, мовленнєва поведінка судді є виваженою і толерантною.

2.2.2. Ритуальність вербальних складових судового дискурсу

У межах судового дискурсу можемо виділити декілька стратегій реалізації певної комунікативної мети, які властиві судді Верховного Суду США Рут Бейдер Гінзберг. Проаналізований матеріал дає змогу стверджувати, що найбільш частотними є *стратегія інформування, стратегії запиту і корекції інформації*.

У ході судового процесу основною інтенцією судді є інформування про факти та докази стосовно справи у формі розповіді або опису, які оформлюються відповідно до певних юридичних вимог. Тому *комунікативна стратегія інформування* передбачає застосування відповідних тактик задля адекватного сприйняття, розуміння, усвідомлення і засвоєння інформації, важливої для судової справи [23, с. 201]. Спираючись на матеріал окремих думок незгоди, притаманних судовому дискурсу, можемо виявити такі комунікативні тактики.

Тактика повідомлення полягає у передачі інформації, яка ще не була висловлена протягом процесу та може бути новою для сторін. У рамках цієї тактики, мовлення судді має інформативний характер, а тому на мові репрезентується розповідними реченнями із застосуванням таких мовних одиниць: 1) конструкція *there is/there are*: «***There are no doubt circumstances in which a modest initiating role for a court is appropriate***» [68]. Медвідь М.М. у своїй праці доводить, що така лінгвістична модель «є експліцитним мовним засобом реалізації категоріального значення буттєвості в сучасній англійській мові», що пояснює її основну функцію – представлення інформації як об'єктивної [35, с. 3]; 2) дієслово *to be* у часовій формі Present Simple або інші дієслова у Present Perfect, Past Simple, що вказують на факт здійснення дії: «***We have appointed amicus curiae: to present argument in support of the judgment below when a prevailing party has declined to defend the lower court's decision or an aspect of it***» [71].

Тактика пояснення є особливо актуальною для судді на підготовчих стадіях судового процесу, як от під час оголошення судового складу, роз'яснення прав та обов'язків як сторонам, так і перекладачеві. Реалізація цієї тактики передбачає застосування вербальних засобів, які можуть бути експліцитними або

імпліцитними [20, с. 28]. До експліцитних ми відносимо клішовані вирази типу *let me be clear, just to clarify, let me share* тощо, а також такі лексичні одиниці як *to demonstrate, to explain*, наприклад: «*To **explain** why that is so, we turn first to the proceedings in the District Court*» [66]. Імпліцитне пояснення ніяк лексично не маркується, однак передбачає смислове відношення між висловлюваннями, де кожне наступне уточнює і розкриває зміст попереднього [13, с. 9].

Тактика твердження передбачає використання великого масиву вербальних засобів, які не лише уможливають повідомлення інформації, а також розкривають ставлення судді до відповідного висловлення [31, с. 117]. У мові ця тактика маніфестується за допомогою розповідних речень і модальної групи дієслів: 1) дієслова на позначення бажання *to wish, to desire, to hope* тощо; 2) дієслова на позначення ментального стану, як наприклад, *to believe, to realize, to think*, наприклад: «*Put to the choice, Congress, **we believe**, would have abrogated §1409(c)'s exception, preferring preservation of the general rule*» [67];

Також варто зазначити, що маркери оптимізації подання інформації є частково функціональними в реалізації *тактик повідомлення та твердження*, оскільки вони сприяють алгоритмізації та відповідають за послідовність виконання дій адресатом [43, с. 45]. На мовному рівні вони реалізуються за допомогою застосування лексичних одиниць 1) на позначення впорядкування: *firstly, secondly, finally*, до прикладу: «***First**, the homeowner "used" the dwelling ... home loan. **Second**, the homeowner "used" ... the mortgagee. **Third**, the homeowner "used" the ... outside Indiana*» [72]; 2) на позначення еквівалентності: *for instance, for example, in other words*, приміром: «*Motions for stay relief may, **for example**, seek permission to repossess or liquidate collateral, to terminate a lease, or to set off debts*» [70].

Тактика нагадування передбачає застосування лексичних одиниць на позначення ментальних процесів з префіксом *re-*, як наприклад, *retention, recognition, to remind, to remember, to refresh, to recollect*: «*The Barber Court itself, **we reminded**, "sanctioned the exercise ... jurisdiction*» [65].

Стратегія запиту інформації у текстах Гінзберг репрезентується застосуванням відповідних комунікативних тактик, ефективного використання яких сприяє досягненню головної мети судової комунікації, а саме – забезпеченню повної й об'єктивної інформації про кожну зі сторін справи з метою прийняття справедливого рішення суддею. Серед тактик стратегії запиту інформації вважаємо доцільним виділити наступні.

Тактика прямого запитання: «*Should the Court of Appeals have reviewed the District Court's habitual-residence determination independently rather than deferentially?*» [69].

Тактика непрямого (прихованого) запитання: «*In selecting standards of appellate review, the Court has also asked whether there is "a long ... difficult"*» [64].

Тактика моделювання гіпотетичної ситуації полягає у використанні 1) речень умовного типу (Conditional type 1, 2, 3) і теперішнього (Present Continuous, Present Indefinite) часу для відтворення послідовності подій у контексті гіпотези – на граматичному рівні:

«*Even if Monasky could change A. M. T.'s habitual residence unilaterally by making plans to raise A. M. T. away from Italy, the District Court added, the evidence on that score indicated that, until the day she fled her husband, Monasky had "no definitive plans" to raise A. M. T. in the United States*» [63]. 2) імперативних дієслів типу *imagine, assume, suppose*: «*But suppose, for instance, that an infant lived in a country only because a caregiving parent had been coerced into remaining there*» [69].

Оскільки мовні вчинки судді Гінзберг тісно пов'язані із уточненням, оцінкою, конкретизацією або виправленням попередньо висловленої думки однієї зі сторін судового процесу, доречним буде виділити тактики **стратегії корекції інформації**.

Тактика уточнення репрезентується завдяки питальним реченням із використанням таких прислівників як *when, where, how, why*: «*What counts as the underlying dispute in a case so postured?*» [62].

Тактика оцінки вірогідності полягає у використанні минулого часу для вираження заперечного значення, а також лексичних одиниць на позначення

невідповідності, таких як *insufficient, inadequate, irrelevant, inapplicable, out of line*: «*But it is entirely **irrelevant** whether a "large number of misdemeanor convictions" take place in police or justice courts*» [61].

Як свідчать приклади, для Гінзберг у контексті судового дискурсу є характерним застосування стратегій інформування, запиту інформації й корекції інформації. А отже, проаналізований матеріал дає можливість стверджувати, що комунікативні стратегії й тактики судді Рут Бейдер Гінзберг становлять важливу частину її мовної особистості, що є досить релевантним для перекладознавства. Адже кожна з тактик вербалізується за допомогою різних лексичних або граматичних одиниць, що надає значний простір для реалізації перекладацьких стратегій.

Висновки до другого розділу

Сучасна лінгвістична прагматика – відносно новий, однак один з найпотужніших напрямків у сучасній мовознавчій науці, який продовжує стрімко розвиватись і активно охоплює низку інших гуманітарних дисциплін. У ході прагмалінгвістичного аналізу мовної особистості Рут Бейдер Гінзберг було досліджені особливості використання нею відповідних мовних елементів як учасника комунікативного акту.

Оскільки мовну спадщину Гінзберг доцільно розглядати на стику двох дискурсів, а саме – публіцистичного і судового, можемо стверджувати, що суддя доволі успішно поєднує у своїх текстах такі характерні риси для судочинства як діалогічність, домінантність, авторитарність, регламентованість і ритуальність із властивими публіцистиці риторичними прийомами і тропами.

Використання відповідних комунікативних стратегій і тактик також доцільно розглядати у контексті двох окремих дискурсів. Серед стратегій комунікації, які застосовуються суддею Гінзберг в аналітичних статтях і під час публічних виступів, можемо виокремити стратегії аргументації, інформування та толерантності.

У межах судового дискурсу найбільш частотними виявились знову стратегія інформування, а також стратегії запиту і корекції інформації. Важливо також зазначити, що хоч стратегія інформування використовується суддею у мовленнєвому просторі двох дискурсів, вербальні тактики її реалізації доволі сильно різняться.

Встановлено, що конкретний набір мовних, екстралінгвістичних та стилістичних засобів у судовій комунікації забезпечує необхідний рівень впливу на співрозмовника та дозволяє застосовувати різні стратегії й тактики, відтворення яких зумовлює підвищений інтерес у світлі перекладознавства.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ВІДТВОРЕННЯ КОМУНІКАТИВНИХ СТРАТЕГІЙ Й ТАКТИК РУТ БЕЙДЕР ГІНЗБЕРГ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ

3.1. Особливості інтерпретації найбільш уживаних риторичних прийомів судді Гінзберг

Аналіз сучасних розвідок з теорії і практики перекладу дозволяє диференціювати перекладацькі стратегії на лексичні і граматичні. Як вже було зазначено раніше, будь-яка стратегія реалізується за допомогою відповідних тактик. Тому у цій частині наукової роботи проаналізуємо, які з них були застосовані задля забезпечення адекватного перекладу чисельних тестів судді Гінзберг, опублікованих у збірці «My Own Words».

Раніше ми уже виявили, що риторичні прийоми складають невіддільну частину будь-якого тексту Гінзберг в обох з аналізованих дискурсів. Одним з найпоширеніших прийомів є *риторичне питання* як певний стилістичний прийом, мета якого передбачає переосмислення граматичного значення висловленого у питальній формі [9, с. 32]. Як правило, риторичне питання завжди несе більше емоційне навантаження, ніж заперечення або ствердження. А отже, ствердження у формі запитання набуває більшого емоційного забарвлення, стає більш емпатичним, що впливає на більше розкриття ставлення адресанта до предмета думки.

Риторичні запитання у лексико-граматичному вимірі не відрізняється від звичайного запитання. Специфіка риторичного запитання полягає в тому, що воно не потребує відповіді на відміну від звичайного.

У цілому промови Гінзберг, можна навіть сказати, переповнені різними типами запитань, що відображає використання комунікативної стратегії запиту інформації. Однак, між суто питальними реченнями й риторичними питаннями є різниця, яка впливає на особливості відтворення цього прийому в перекладі.

Використання звичайного питального речення зумовлює той факт, що адресант або очікує відповідь від адресата, або далі сам відповідатиме.

Наприклад: «*Was the lead worker in charge of the harassed employee's daily work activities? **Certainly***» [85, с. 256]. – «*Чи завідував відповідальний виконавець*

робочою діяльністю працівниці? *Авжеж*» [71, с. 303]. Можемо спостерігати, що переклад питального речення не передбачає застосування комплементарних перекладацьких трансформацій, адже не несе великого мовного забарвлення, яке б могло викликати труднощі, а отже відтворення українською відбулось шляхом застосування дослівного перекладу.

Риторичні питання, своєю чергою, не передбачають відповідь мовця, а спрямовані на те, щоб змусити адресата самостійно його осмислити. Тому переклад риторичних запитань вимагають більшого застосування перекладацьких тактик, щоб передати не тільки думку, а й експресію закладену в ній.

Як правило риторичні питання у текстах Гінзберг реалізуються у структурі простого речення: «*And where is the stopping point to the “let the government pay” solution?*» [85, с. 271]. – «*І де ж пролягатиме та межа рішення «хай заплатить уряд»?»*» [71, с. 321]. Можемо спостерігати застосування перекладачем тактики додавання вказівного займенника *та* і сполучника у виразі – *і де ж?* – які надають негативну оцінку запитанню.

Безособове риторичне питання передбачає застосування тактики опущення: «*Harasing conduct?*» [85, с. 256]. – «*Утиски?*» [71, с. 303].

Іноді риторичні питання можуть бути представлені у вигляді складнопідрядного речення: «*Is it not blindness to race, but race consciousness instead, that drives percentage plans such as the one Texas has adopted?*» [85, с. 261]. – «*Чи керує відсотковими планами на кшталт узятого на озброєння Техасом чутливість до раси, а не сліпота до неї?*» [71, с. 309]. Риторичні питання, які мають складнопідрядну структуру (у нашому випадку – протиставлення), свідчить про застосування саме граматичних тактик відтворення його українською мовою. Порівняємо: в оригіналі емоційно-стверджувальний запит «*Is it not blindness to race*» стоїть на початку речення, тоді як в українському реченні спостерігаємо застосування тактики перестановки частин речення, і відтворення риторичної частини «*не сліпота до неї*» у нас перенесене в кінець

речення. Застосування такої тактики перенесення головної думки в кінець сприяє кращому акцентуванню на ній, і більшій запам'ятовуваності адресатом.

Іншим риторичним прийомом, який викликає особливий інтерес з огляду на перекладознавство – є *іронія* як «різновид комічного, який розкриває суперечливу природу явищ через гостре, побудоване на контрасті очевидного і прихованого, висміювання, коли за вербально вираженою позитивною оцінкою приховується заперечення і насмішка» [7, с. 157].

Іронія – це явище, яке надає певному дискурсу нового відтінку. У нашому випадку ми говоримо про іронію у судовому дискурсі, що є доволі нетиповим [29, с. 112]. З точки зору перекладу, риторичний прийом іронії досі є недостатньо дослідженим, що зумовлює використання значної кількості перекладацьких стратегій і тактик, щоб відтворити відповідний підтекст в цільовій мові [18, с. 55].

У цілому гумор у промовах Гінзберг спрямована на виконання двох протилежних завдань: або створити міцні дружні комунікативні зв'язки з аудиторією (позитивний підтекст), або виразити критику стосовно якогось питання (негативний підтекст). Обидві мети передбачають застосування різних стратегій під час відтворення їх українською мовою. Розглянемо їх більш детально на прикладах.

Як приклад до першого твердження розглянемо такий: «...*and by a daughter and son with the taste to appreciate that Daddy cooks ever so much better than Mommy, and so phased me out of the kitchen at a relatively early age*» [85, с. 163]. – «...*і донька та син, які мали достатньо добрий смак, аби визнати, що тато готує значно краще, за маму, і в порівняно юному віці вивести мене з кухні*» [71, с. 196]. Можемо спостерігати, що тут гумор застосований суддею з метою створення більш близького контакту з аудиторією, тим паче враховуючи контекст промови, а саме оголошення подяки за висування кандидатури на посаду. Тут перекладачем була використана тактика додавання, де «*taste*» (*смак*) українською був відтворений як «*достатньо добрий смак*». Також можемо спостерігати трансформацію зменшувально-пестливих «*Daddy*» і «*Mommy*» на

емоційно-нейтральні «*тато*» і «*мама*», що є не дуже доречним, адже цей прийом притуплює емоційність висловленого.

Протилежним прикладом застосування іронії розглянемо такий: «*Our system of justice is surely richer for the diversity of background and experience of its judges. It was poorer when nearly all of its participants were cut from the same mold*» [85, с. 184]. – «*Наша судова система тільки збагачується від різноманіття походження та досвіду її суддів. Вона біднішала, коли всі її учасники були виліплені з одного тіста*» [71, с. 100]. Тут суддя іронічно засуджує той факт, що у ВС можуть головувати лише чоловіки. Можемо виявити, що задля досягнення іронічного ефекту, перекладач доволі доцільно використав тактику метафоризації і за допомогою смислового розвитку цілком природньо відтворив вираз «*were cut from the same mold*» (досл. були вирізані з однієї форми) українським фразеологічним висловом «були виліплені з одного тіста».

Доволі частотним у текстах Гінзберг є застосування такого риторичного прийому як *антитеза*, тобто «стилістичної фігури, побудованій на підкресленому протиставленні або зіставленні протилежних явищ, понять, думок, почуттів, образів шляхом поєднання їх мовних виражень в одному контексті для досягнення певного виражально-зображального ефекту» [77, с. 11].

Рут Бейдер Гінзберг використовує антитезу, щоб наголосити на протилежностях та конфліктах у суспільстві та правовій системі. Особливістю використання цього прийому є її здатність обирати прості, лаконічні формулювання, які яскраво відображають складні проблеми.

Головна перевага використання антитези в судовому дискурсі полягає у тому, що контрастуючі явища взаємно висвітлюють одна одну, внаслідок чого думка набуває сили, але одночасно виражається у стислій формі, що надає їй більшої виразності, до прикладу: «*He led the Court with firm principles but with a light touch*» [85, с. 200].

– «*Він керував Судом, маючи тверді принципи, але м'який підхід*» [71, с. 239]. Варто зазначити, що відтворюючи антитезу перекладач, скориставшись такою смисловою розвитку, переклав вираз «*a light touch*» (досл. з легкий

дотик) як «м'який підхід». Адже, по-перше, протиставлення «*firm*» як «твердий» і «*light*» як «м'який», а не «легкий», виглядає контрастнішим. По-друге, лексема «*touch*» у даному перекладі краще відтворюється як «підхід» (тобто до судочинства), аніж «доторк».

Розглянемо інший приклад, коли у висловленні є декілька протиставлень: «*When a male wage earner died leaving a child in his wife's sole care, the Social Security law provided monthly child-in-care benefits to the surviving parent. But when the deceased wage earner was female, the law allowed no child-in-care benefits*» [85, с. 202]. – «Коли **помирав чоловік-годувальник**, лишаючи турботу про дитину самій лише дружині, **закон** про соціальне збезпечення **надавав** матері щомісячні виплати з догляду за дитиною. Однак, коли помирала **жінка-годувальниця**, **закон виплат** із догляду за дитиною **не надавав**» [74, с. 242]. Можемо виокремити перше протиставлення: «*male wage earner - wage earner was female*», і те, що впливає з нього: «*law provided benefits - law allowed no benefits*». Відтворюючи такий великий вираз, з метою акцентування уваги перекладачем було застосовано такі тактики: 1) конкретизація: *the surviving parent* – дружина (наголошуючи на тому, що це саме дружина, на противагу чоловікові); 2) калькування: *male wage earner* – чоловік-годувальник (оскільки це поняття немає прямого відповідника в українській мові, застосовано лексичну трансформацію); 3) генералізація: *died (помирав)* – *was deceased (помирала)* – в оригіналі маємо два різних слова зі спільним семантичним значенням, натомість в українській мові маємо один й той самий відповідник «*помирати*», що допомагає зрівняти контекст задля більшого вираження саме контрастуючи поняття.

Використання *градації* суддею Гінзберг досить нелегко відслідкувати саме в українському перекладі її промов. Цей риторичний прийом передбачає «розташування послідовно нагромаджуваних семантично близьких і (або) синтаксично однотипних компонентів конструкції в напрямі поступового наростання, посилення або (значно рідше) спаду, послаблення інтенсивності їх значення (з відповідним наростанням або спадом інтонації)» [77, с. 21]. В оригіналі прийом градації реалізовується шляхом речень розлогої структури й

сполучника *and*, який власне і створює ефект наростання (у випадку Гінзберг). Однак в українській мові цей сполучник може відтворюватись завдяки розділовим знакам і синонімічним рядом *і, й, та, а також*, що мінімізує відтінок градації.

Розгляньмо на прикладі: «*Most people in poverty in the United States and the world over are women and children, and women's earnings here and abroad trail the earnings of men with comparable education and experience, and our workplaces do not adequately accommodate the demands of childbearing and childrearing, and we have yet to devise effective ways to ward off sexual harassment at work and domestic violence in our homes*» [85, с. 13]. – «*Більшість бідних людей у США та у світі – це жінки та діти; заробітки жінок тут і за кордоном не наздоганяють заробітків чоловіків з аналогічною освітою та досвідом; наші робочі місця не вповні забезпечують потреби виношування та виховання дітей; і нам іще належить розробити ефективні способи протидіяти сексуальним домаганням на роботі та домашньому насильству*» [71, с. 15]. Можемо виявити, що відтворюючи це речення перекладач вилучив декілька сполучників *and*, а ті, що залишилися – були перекладені синонімічними *й, і, та*, що вплинуло з одного боку на стилістичне різноманіття, а з іншого – на втрату ефекту градації в українському перекладі.

Гіпербола як спосіб вираження перебільшення та надмірності зустрічається доволі часто, адже цей риторичний прийом має властивість створювати інтенсивний пафос. Згідно із визначенням, гіпербола – це такий троп «в основі якого лежить перебільшення розмірів, характеристик, ознак предмета чи явища» [77, с. 20]. На межі судового і публіцистичного дискурсів гіперболічні вислови використовуються з метою створення позитивного уявлення певної особи, що є доволі релевантним для текстів Гінзберг. Суддя вдається до цього прийому переважно у присвятах своїм колегам, які мали опосередкований вплив на формування її як особистості, у тому числі й мовної.

Приміром у присвяті Голові Верховного Суду Ренквісту можемо виокремити такі гіперболічні висловлювання: «*Though he fought a dread disease*

bravely ...» [85, с. 200]. – «*Він мужньо боровся з жахливою хворобою ...*» [71, с. 239]; «*...he bravely volunteered to preside over a civil jury case in Richmond...*» [85, с. 201] – «*...він хоробро зголосився головувати у справі за участі присяжних у Річмонді...*» [71, с. 240] – спостерігаємо в обох випадках відтворення гіперболи за допомогою тактики кореляції, тобто шляхом точного перекладу одиниць оригіналу [69, с. 10]; «*Coping with cancer himself last term, his courage and determination were exemplary, inspiring others battling debilitating diseases to carry on with their lives and work as best they can. His best was awesome*» [85, с. 203] – «*Подолавши рак самотужки минулого терміну, він виявляв вірцеву хоробрість та рішучість, надихаючи інших боротися з виснажливими хворобами і щосили продовжувати жити та працювати. Його власна старанність була дивовижною*» [71, с. 243] – у цьому прикладі можемо помітити тактику трансформування гіперболи, тобто застосування прийому генералізації: *work as best they can* – *щосили працювати*.

Найменш частотними серед усіх риторичних прийомів, є *анадиплозис*, тобто «різновид повтору, повтор кінцевого слова однієї частини речення на початку нової частини, однієї строфи – на початку іншої» [77, с. 9]: «*...are not final because we are infallible, but we are infallible only because we are final*» [85, с. 201] – «*...останні не тому, що ми не робимо помилок, але не робимо помилок, тому що ми останні*» [71, с. 241]. У цьому прикладі можемо помітити використання тактики описового перекладу, де «*infallible*» (екв. *безпомилковий, безвідмовний*) відтворюється українською мовою як «*ми не робимо помилок*».

Отже, проаналізований матеріал дає підстави сміливо стверджувати, що арсенал риторичний прийомів судді Гінзберг доволі широкий. Цей фактор зумовлюється сферою судочинства, яка передбачає застосування навичок успішного переконання аудиторії. Тому відтворюючи риторичні фігури українською мовою, важливо мати достатньо ґрунтовні знання риторики та культури мови оригіналу, щоб зрозуміти та передати всю глибину змісту промови. Крім того, перекладач повинен бути добре обізнаний у використанні відповідних переважно лексико-стилістичних перекладацьких тактик, оскільки

саме вони переважають у проаналізованому перекладі, задля досягнення відповідної комунікативної мети.

3.2. Способи відтворення юридичних лакун, латинізмів та типових мовних кліше як основних елементів мови правосуддя

Одним з найскладніших завдань у процесі перекладу є правильний підбір значення певної лексичної одиниці, особливо якщо вона дискурсно-зумовлена. Певне слово в лексичній системі різноманітних мов часто має відмінні ознаки одного й того ж поняття, що передає конкретний погляд на світ, властивий лише певній мові й носіям цієї ж мовної політики, що доволі сильно ускладнює перекладацький процес [15, с.64].

Своєрідність семантичної структури слів в різних мовах викликає необхідність у застосуванні лексико-семантичних перекладацьких тактик. Під час відтворення англійських судових текстів перекладач може використовувати різні тактики, такі як підбір еквіваленту, описовий переклад, калькування та транслітерація. У випадку, якщо для терміну або поняття, яке перекладається, існує загальноприйнятий словниковий відповідник, перекладач не повинен створювати нове поняття. В іншому випадку для перекладу слід використовувати вищезазначені прийоми, особливо у випадку судових документів з огляду на їх соціокультурну маркованість.

Аналізуючи застосування термінології суддею Гінзберг, можна виявити, що усі застосовувані нею терміни є доволі зрозумілими (вони переважно стосуються теми соціальної справедливості та боротьби за права). Цей факт зумовлюється прагненням судді Гінзберг доносити думку у своїх промовах зрозумілою мовою для усіх груп населення незалежно від рівня освіченості. Прикладами такої термінології є: *civil rights* – громадянські права, *social justice* – соціальна справедливість, *gender equality* – гендерна рівність, *racial discrimination* – расова дискримінація, *economic inequality* – економічна

нерівність. Як правило подібні лексеми в українській мові відтворюються шляхом прямого словникового відповідника.

Викликом для перекладача може стати відтворення українською саме юридичних лакун, тобто «базового елементу національної специфіки лінгвокультурної спільноти, що ускладнює переклад її текстів і сприйняття їх реципієнтами іншої культури через відсутність в одній мові порівняно з іншою певних відповідників мовних одиниць різних рівнів, позначень понять, категорій, асоціативних реакцій та паравербальних засобів мовлення» [31, с. 168].

До уживаних суддею Гінзберг юридичних лакун можемо віднести перш за все такі як *Common Law* – *Загальне право*, *arraignment* – *процедура висунення обвинувачення*, *bench trial* – *одноосібний розгляд справи суддею*, тощо. Для української мови ці терміни вважаються *етноспецифічними лакунами* (тобто мовні явища розповсюджені у культурі певної нації), оскільки в українській системі правосуддя вони відсутні. Цей факт зумовлює використання певної перекладацької тактики: калькування або описового перекладу.

Серед інших етнографічних лакун можемо виокремити такі терміни як «*a solicitor*», «*a lawyer*», «*a barrister*» на позначення особи, яка надає юридичні послуги. В українській мові ми використовуємо узагальнене поняття «*юрист*», однак, в англійській мові усі ці поняття виражають різні види діяльності, що зумовлює необхідність застосування перекладацьких тактик. Відтворюючи промови Гінзберг було застосовано тактику транслітерації у випадку з «*solicitor*», як от:

«*The solicitor general at the time was former Harvard Law School dean Erwin Griswold*» [85, с. 148]. – «*Генеральним соліситором на той час був колишній декан Гарвардської правничої школи Ервін Грізволд*» [71, с. 177]; і «*a barrister*»: «*Benjamin became a British barrister at age fifty-five*» [85, с. 86]. – «*Бенджамін став британським баристером у віці п'ятдесяти п'яти*» [71, с. 103].

Лінгвістичні лакуни, своєю чергою, передбачають відсутність еквівалента у вигляді слова чи стійкого словосполучення в іншій мові [71, 169]. В такому

випадку вбачаємо доцільність використання тактики описового перекладу, відтворюючи англомовні лакунарні елементи. До прикладу:

«Congress sought to do just that in 1965, when it initially passed the Voting Rights Act, and in each **reauthorization**, including the most recent one [85, с. 257] – «Якраз це і прагнув зробити Конгрес у 1965 році, коли вперше ухвалив закон про виборчі права, і кожним **подовженням його терміну дії**, включно з останньою» [71, с. 305].

Тут як лакуну можемо виокремити лексему «*reauthorization*», яка у випадку перекладу за допомогою тактики транслітерації, тобто «*реавторизація*», не несе жодного змістовного навантаження, а отже перекладачем була застосована тактика описового перекладу, тобто «*подовження терміну дії*».

Розгляньмо інший приклад: «*These second generation barriers included racial **gerrymandering**, switches from district-by-district voting to at-large voting, ... in the electoral process*» [85, с. 258].

– «Серед цих перешкод другого покоління **расово зумовлене перекроювання виборчих округів**, зміна голосування округами на голосування в цілому ... у виборчому процесі» [71, с. 306].

Тут ми розглядаємо словосполучення «*racial gerrymandering*» як лакуну, де словниковими відповідниками слова «*gerrymandering*» можуть бути «*махінації, рейдерство*», іноді навіть зустрічається відтворення тактикою транслітерації як «*джеррімендерінг*». Втім чи можуть ці слова бути пов'язані якимось чином із «*race*»? Однозначно ні. Тому в українському перекладі вищезазначеної цитати Гінзберг ми бачимо знову застосування тактики описового перекладу, де «*racial gerrymandering*» – це «*расово зумовлене перекроювання виборчих округів*».

З метою зробити свої публічні промови зрозумілими для нефакхівців, Гінзберг намагалася уникати вживання надскладної юридичної термінології, включно із *латинізмами*, щоб не створювати дискомфорту аудиторії, в той час як у межах судового дискурсу під час формування *думок більшості (majority opinion)* або окремих *думок незгоди (dissents)*, суддя повсякчас використовувала

латинізми як невід’ємний атрибут юридичної мови. Аналізуючи український переклад оригінального тексту можемо спостерігати, що ці мовні елементи залишаються мовою оригіналу та на письмі виділяється курсивом. Іноді в дужках може бути подане значення латинського терміну за допомогою описового перекладу. Наприклад: «*One bill would have severely limited the scope of federal habeas corpus review*» [85, с. 197]. – «Один законопроект суттєво обмежив би діапазон *habeas corpus* (судових приписів про доправлення підсудного до суду)» [71, с. 237]. Часто уживаними в тестах рішень судді є наступні латинізми: *voir dire* (процедура відбору присяжних), *ibid.* (там само), *certiorari* (випребування справи судом вищої інстанції), *per se* (по суті), тощо.

Релевантним також буде звернути увагу на єврейське коріння Рут Бейдер Гінзберг, і зазначити, що окрім латинізмів, вона була схильна використовувати *вокабуляр мови іврит* навіть у текстах судових рішень. Однак переслідуючи основну мету – розуміння думки судді кожною особою, вона завжди пояснювала значення використаних слів. Приміром: «*The security I feel is shown by the command from Deuteronomy displayed in artworks, in Hebrew letters, on three walls and a table in my chambers. «Zedek, Zedek, tirdof», “Justice, Justice shalt thou pursue,” these artworks proclaim; they are ever-present reminders of what judges must do “that they may thrive*» [85, с. 90].

– «*Моє відчуття захищеності виявляється у «Повторенні закону», виставленому у вигляді художніх робіт літерами іврит на трьох стінах і столі в моєму кабінеті. Ці роботи виголошують: «Цедек, Цедек тірдоф» – «Правди, правди прагни», вони постійно нагадують, що повинні робити судді, «щоб процвітати»» [71, с. 107]. Можемо помітити, що в українському перекладі була застосована перекладацька тактика транслітерації. Така стратегія була застосована перекладачем доволі доречно, однак варто зазначити, що попередньо (імовірно) був проведений лінгвокультурологічний аналіз з метою правильної транслітерації звуків мови іврит.*

Також доцільним буде проаналізувати відтворення власних назв, переважно на позначення сторін, які беруть участь у судовій справі. Якщо ми

беремо до уваги дві сторони, які є юридичними особами (наприклад, дві компанії), то в українському перекладі назви залишаються мовою оригіналу. Розгляньмо приклад: *Bench Announcement/ Burwell v. Hobby Lobby Stores, Inc. / Conestoga Wood Specialties Corp. v. Burwell* – Оголошення з лави суду у справах *Бервелл проти . Hobby Lobby Stores, Inc. та Conestoga Wood Specialties Corp. проти Бервелл*. Оскільки *Hobby Lobby* і *Conestoga* є комерційними організаціями, ми залишаємо їх в тексті судового рішення мовою оригіналу. А оскільки *Burwell* – це фізична особа, *Сильвія Бервелл*, то ми застосовуємо тактику транслітерації.

Кліше використовується у текстах Гінзберг для забезпечення точності, лаконічності, імперативності та регламентованості висловлювання. Кліше мають цілісний характер, і тому не розчленовуються при відтворенні у мові, що робить їх схожими на фразеологізм [8, с. 54] и, а отже один і той самий вираз може по-різному відтворюватись в залежності від контексту. Наприклад:

1) «*We therefore reverse the Fourth Circuit’s judgment, and remand the case for proceedings consistent with this opinion*» [85, с. 145]. – «**Таким чином** ми скасовуємо рішення суду четвертого округу та повертаємо справу до судів нижчої інстанції для розгляду відповідно до цього рішення» [71, с. 174]. 2) «*Our decisions, I acknowledge, have hypothesized that a financial inducement might “pass the point where pressure becomes coercion,” and therefore exceed Congress’ spending power*» [85, с. 267]. – «Визнаю, наші рішення могли пропускати, що фінансове заохочення могло «перейти межу, за якою тиск перетворюється на примус», а **отже**, перевищувати повноваження Конгресу» [71, с. 316]. В обох прикладах виразом-кліше є лексема «*therefore*», яка в залежності від контексту перекладається по-різному, однак значення кліше є завжди стандартизованим.

Розглянемо приклади з іншим клішованим виразом «*in accordance with*»:

1) «*In accordance with this notion, in 1971 this Court formally enshrined alienage among the suspect categories*» [85, с. 130].

– «**Відповідно до цього** уявлення, у 1971 році цей Суд офіційно закріпив законодавчий статус іноземців серед потенційно дискримінаційних категорій» [71, с. 156].

2) «*The judiciary is third in line and it is placed apart from the political fray so that its members can judge fairly, impartially, **in accordance with** the law, and without fear about the animosity of any pressure group*» [85, с.170].

– «Судова система – третя в переліку та відділена від політичної боротьби, аби її члени могли судити справедливо, згідно **із законом** та без остраху перед ворожістю з боку будь-якої впливової групи» [71, с.203]. Знову бачимо два різних варіанти перекладу одного виразу, однак сенс залишається незмінним.

Отже, проаналізувавши тексти промов Рут Бейдер Гінзберг та їх змістовне наповнення, можна схарактеризувати її вокабуляр як багатий та різноманітний, з використанням широкого спектра лексичних засобів, які налічують кліше, латинізми, юридичні лакуни, а також загальні слова та вирази розмовно-побутового стилю. Було визначено, що задля відтворення етноспецифічних юридичних лакун переважно застосовується тактика транслітерації, натомість під час відтворення лінгвістичних лакун перекладачі вдаються до описового перекладу.

3. 3. Специфіка відтворення концептуальних метафор й метонімії

Лінгвістика кінця ХХ століття розкриває **метафору** як основний інструмент пізнання світу і самопізнання. Якщо більшість термінів в судовому дискурсі формуються завдяки логічному мисленню і мають свій чіткий відповідник, то основною засадою метафори є асоціативне мислення, що створює уявлення про певні об'єкти. Цієї думки дотримується й професор Нью-Йоркського університету С. Піз, який зазначав, що «метафора – це стрибок уяви, який розширює наше мислення та збагачує нашу систему сприйняття світу» [57]. Окреслюючи важливість метафоричності в мові, Джеймс Гірі говорить про те,

що «кліше – це геніальна метафора, яка стала жертвою власного успіху» [5]. Насправді у повсякденному житті ми досить часто використовуємо метафори, які просто з часом перетворились на клішовані вирази.

Використання метафори у сфері юриспруденції, передусім в судовому дискурсі є доволі ефективним. Однак для перекладача робота із метафорами може стати значним викликом з огляду на лінгвокультурологічний аспект. Тому розпочинаючи процес інтерпретації метафори в першу чергу необхідно звернути увагу на усі стилістичні особливості, які є характерними для культури обидвох країн. Наповненість англomовного судового дискурсу метафорами здається очевидною, тому під час перекладу необхідно зважати на когнітивний аспект, який є основою метафоричного вислову. Його суть полягає в тому, щоб використовуючи аналогії й словниковий запас мови, на яку здійснюється переклад, полегшити сприйняття метафори мови оригіналу.

Тому найбільшу перекладацьку проблему у роботі із текстами судового дискурсу становить передача концептуальних метафор і реалізація метафоричних кластерів. Проаналізувавши численні тексти промов Рут Бейдер Гінзберг і їх переклади на українську мову, можемо виділити наступні тактики відтворення метафор.

Калькування. Цей прийом належить до лексичних перекладацьких трансформацій, і користується найбільшою популярністю, у відтворенні метафор, основою яких є загальнолюдські уявлення про світ. Цей метод передбачає дослівний переклад кожного слова метафоричного виразу.

Основна особливість прийому калькування полягає у тому, що він може бути досить буквальним та бідним на виразність, оскільки він не передає особливостей культурного та мовного контексту, в якому використовується метафора. Крім того, деякі метафори можуть стати викликом під час перекладу через різницю в культурних асоціаціях та специфіку мови.

Розглянемо більш детально на прикладі:

«*The Constitution, like a majestic tree, has many branches, each important in its own way, but each contributing to the strength and integrity of the whole*» [85, с. 206].

– «*Конституція, як величне дерево, має багато гілок, кожна з яких важлива по-своєму, але разом вони сприяють міцності та цілісності всього організму*» [71, с. 256]. Тут бачимо буквальный переклад «*like a majestic tree*» – «*як величне дерево*». Контекст не вимагає застосування додаткових трансформацій, адже сенс метафори повністю переданий і не зумовлює ніяких труднощів з огляду на лінгвокультурологічний аспект.

Вилучення і додавання. У ході аналізу було виявлено, що під час перекладу з англійської мови на українську, найчастіше застосовується прийом додавання, і відповідно, якщо з української мови на англійську – прийом опущення. Наприклад:

«*I have several times explained why government actors, including state universities, need not blind themselves to the still-lingering, everyday evident, effects of centuries of law-sanctioned inequality*» [85, с. 261].

– «*Я кілька разів пояснювала, чому урядові структури, включно з державними університетами, не повинні заплющувати очі на наслідки століть узаконеної нерівності, що досі тривають та очевидні щодня*» [71, с. 309]. Можемо помітити, що перекладаючи англійську метафору «*no blind themselves*» (досл. не засліплювати себе), була застосована тактика додавання лексеми «*очі*», що допомогло зберегти й сенс, і метафоричність, тобто «*заплющити очі на наслідки*».

Реметафоризація і деметафоризація. Реметафоризація передбачає заміну однієї метафори на іншу. До прикладу:

«*Yet, as the Court reads Title VII, each and every pay decision Ledbetter did not promptly challenge wiped the slate clean*» [85, с. 254].

– «*Однак згідно з тлумаченням розділу VII Судом, кожне зарплатне рішення не оскаржене Ледбеттер одразу ж, перекреслює минулі вчинки*» [71, с. 301].

Можемо спостерігати, що застована в оригіналі метафора «*wiped the slate clean*» (досл. *стирає шифер дочиста*) перекладається іншою за використанням мовних одиниць українською метафорою, тобто «*перекреслює минулі вчинки*» (із застосуванням перекладацької тактики модуляції), яка відтворює думку оригінальної і звучить природніше для українського адресата.

Деметафоризація, з іншого боку, полягає в описовому перекладі метафори, який є необхідним через різноманітність лінгвокультурних відмінностей. Цей підхід дає змогу зберегти максимум когнітивної інформації. Наприклад: «*Will major legislative revision occur without the impetus of the Equal Rights Amendment? Probably not if past experience is an accurate barometer*» [85, с. 137].

– «*Чи відбудеться велика законодавча ревізія без стимула Поправки про рівні права? Якщо досвід минулого є надійним показником, то навряд чи*» [71, с. 165]. Тут в оригіналі суддя Гінзберг метафорично вжила термін «*barometer*» задля підкреслення об'єктивності певної інформації. В українському перекладі можемо спостерігати деметафоризацію шляхом застосування описового перекладу, де «*barometer*» стає «*надійним показником*».

Разом із метафорою часто ототожнюється **метонімія**, тобто мовний засіб «побудований на перенесенні значення за суміжність, тобто на основі внутрішнього чи зовнішнього зв'язку між зіставляваними поняттями» [77, с. 40], що є досить помилковим. Метонімія так само як і метафора дає можливість замінити одне поняття іншим. Однак, в метафорі заміна слів та словосполучень відбувається шляхом їхньої схожості чи аналогії, тоді як у метонімії заміна відбувається через асоціативний ряд або сукупність пов'язаних значень.

Рут Бейдер Гінзберг використовувала метонімію із тією ж комунікативною метою, що й метафори, а саме створення асоціацій з конкретними ситуаціями або об'єктами, які допомагають читачам краще зрозуміти складні ідеї. Суддя Гінзберг передавала метонімію одним-двома словами, а отже доцільним буде говорити про такі перекладацькі трансформації як калькування, модуляція і підбір еквіваленту. Розгляньмо їх більш детально на прикладах.

The bench. У правовому контексті Гінзберг використовує «*bench*» як метонімію для позначення «*групи суддів*». Ця лексема має прямий відповідник в українській мові, а саме – «*судова лава*», однак дедалі частіше (в неофіційному контексті) можна зустрічати переклад за допомогою транслітерації як «*бенч*». Наприклад: «*Questions from the **bench** give counsel a chance to satisfy the Court on matters the questioner, at least, thinks significant, issues the Court might resolve less satisfactorily without counsel's aid*» [85, с. 189].

– «*Запитання від **Суддів** дають судовому представникові шанс розвіяти сумніви Суду щодо запитань, що їх принаймні той, хто їх ставить, вважає суттєвими. Та проблем, які без допомоги представника Суд може вирішити менш задовільно*» [71, с. 229].

У цьому випадку перекладач на англійську лексему «*bench*» надав відповідник «*судді*», застосувавши лексичну трансформацію модуляції.

The robe. У контексті судочинства «*robe*» – це елемент вбрання судді; складова сприйняття образу судді громадкістю. Українською мовою ми перекладаємо «*robe*» як «*мантія*», однак Гінзберг використовує це поняття як метонімію на позначення авторитету і відповідальності посади судді. Розгляньмо приклад: «*The **robe** does not make me any smarter, but it does lend a sense of authority that I might not otherwise possess*» [85, с. 162].

– «*Суддівська мантія не робить мене більш розумною, однак вона надає відчуття авторитету, якого б інакше я не мала*» [71, с. 195]. Можемо побачити, що відтворюючи метонімію тут був застосований прийом додавання з метою наголошення на тому, що це саме «*суддівська мантія*» дає той самий авторитет про який говорить Гінзберг.

The law. Це поняття має досить багато словникових відповідників в українській мові, як от: *закон, правило, право, суд*, а отже переклад вимагає контексту, зокрема, звернімо увагу на такий приклад:

«*The **law** is demanding profession, but it can be immensely rewarding*» [85, с. 120].

– «*Юриспруденція* – це вимоглива професія, однак вона може бути надзвичайно корисною» [71, с. 145].

Можемо стверджувати, що жоден із вищезазначених словникових відповідників не може бути вжитий у контексті *професії*, а отже доцільним було обрати слово «*юриспруденція*» (словниковий відповідник англійською – *jurisprudence*), яке несе в собі метонімічне значення юридичної сфери в цілому.

Використання метафор та метонімії є важливою складовою риторичної стратегії Рут Бейдер Гінзберг, яка допомагає їй втілювати ідеї та переконання у своїх промовах. Суддя послуговується подібними прийомами щоб зробити абстрактні концепти більш доступними та зрозумілими для аудиторії, крім того, ці засоби виразності допомагають висловлювати ідеї більш імпаکتно та емоційно. Однак, переклад метафор та метонімії з англійської на українську мову може бути складним завданням, оскільки в англійській мові існує велика кількість метафор та метонімії, які мають глибокі культурні корені та асоціації.

Отже, у процесі перекладу може виникнути проблема у пошуку еквівалентні метафори та метонімії в українській мові, які мають ті ж самі асоціації та емоційне навантаження. Було виявлено, що для успішного відтворення таких мовних елементів найчастіше використовуються такі перекладацькі тактики як модуляція (тобто смисловий розвиток), підбір еквіваленту і описовий переклад. Важливим складником є ґрунтовні знання культурних та історичних особливостей країн вихідної та цільової мов.

3.4. Стратегії й тактики відтворення публічних промов судового дискурсу

Використання перекладацьких стратегій і тактик може бути зумовлене як об'єктивними, так і суб'єктивними причинами. До об'єктивних чинників відносяться, передусім розбіжності граматичної будови та лексики складу мови оригіналу та мови перекладу, до суб'єктивних чинників відносимо індивідуальний стиль перекладача.

Проаналізуємо частотність і особливості застосування відповідних перекладацьких стратегій і тактик під час перекладу англомовних публічних промов судового дискурсу на основі оригіналу та опублікованих у книзі перекладів семи найважливіших оголошень з лави суду окремих думок незгоди. Важливо також зазначити, що за усю свою суддівську кар'єру, Гінзберг зачитувала лише 10,6% усіх своїх думок незгоди з лави суду [55].

Розпочнемо з стратегії застосування лексичних перетворень, а саме – тактики конкретизації (14%) та генералізації (12%). За визначенням професора Карабана, **конкретизація** (*concretization*) – це «лексична трансформація, внаслідок якої слово (термін) широкої семантики в оригіналі замінюється словом (терміном) вузької семантики в перекладі» [19, с. 39]. Перекладацька тактика конкретизації є досить поширеною у процесі перекладу саме з англійської на українську мову. Причиною цьому є великий масив лексики з широкою семантикою в англійській, який немає прямого відповідника в українській мові.

Наприклад: «*To do so, the employee must **show** that the employer knew or should have known of the harassing conduct and failed to stop it*» [85, с. 255].

– «Для цього працівник повинен **продемонструвати**, що роботодавець знав чи мусив знати про утиски та не припинив їх» [71, с. 302]. Семантичне значення слова «*show*» – показати, дати можливість побачити, тоді як «продемонструвати» – засвідчити, довести, підтвердити фактами. Тому зважаючи на контекст судової справи, доцільним буде саме конкретизувати значення слова «*show*» згідно із контекстом висловлення.

Розгляньмо інший приклад:

«*The **lead worker** forces her to wash her truck in subzero weather, ..., and **directs** other employees to give her no aid in fixing a malfunctioning heating system in her truck*» [85, с. 256].

– «**Відповідальний виконавець** змушує її мити свою вантажівку за температури нижче нуля ... та **забороняє** іншим працівникам допомагати їй у ремонті несправної системи обігріву у вантажівці» [71, с. 302].

По-перше, спостерігаємо конкретизацію у парі «*the lead worker*» – «відповідальний виконавець», де «*lead worker*», якщо застосувати функціональний відповідник є «головним працівником», або «керівником зміни». В той час як застосувавши конкретизацію, ми можемо виявити, що він «відповідальний», і не обов'язково виконує якусь працю (work), а згідно з контекстом – дає розпорядження та слідкує за їх виконанням. По-друге, спостерігаємо конкретизацію у лексемі «*to direct*», що має значення «спрямовувати, скеровувати, орієнтувати», тоді як українською маємо більш звужене значення «забороняти», яке несе більш конкретний характер.

Тому, можемо зазначити, що конкретизація застосовується перекладачами саме для звуження або підкреслення значення з метою досягнення більшої наочності та точності.

Абсолютною протилежністю конкретизації є така перекладацька тактика як **генералізація** (*generalization*), внаслідок якої слово, яке має вужче значення, замінюється під час перекладу на слово із ширшим значенням [19, с. 211]. Тобто, генералізація в перекладі означає заміну вихідного слова, яке має більш конкретне значення, словом мови перекладу з більш широким значенням. Таким чином, створювана відповідність виражає родові поняття, що включає початкове видові. Використання слова з більш загальним значенням дозволяє уникнути необхідності уточнення для перекладача. Це загальніше позначення може мати перевагу і зі стилістичних міркувань.

У проаналізованих текстах зустрічаємо багато прикладів генералізації, з-поміж них:

«*She **charged** that, in violation of Title VII, Goodyear paid her a discriminatorily low salary because of her sex*» [85, с. 253].

– «Вона **стверджувала**, що Goodyear платив їй дискримінаційно низьку зарплатню з огляду на її стать» [71, с. 300]. Прийом генералізації було застосовано у парі «*charged* – стверджувала», де «*to charge*», яке має семантичне значення «звинувачувати, вважати кого-небудь винним», в українській мові

передається загальним «стверджувати» зі значенням «впевнено висловлювати що-небудь».

Також розглянемо ще один приклад: *«As anyone with employment experience can easily grasp, ..., the employer is properly held responsible for the misconduct»* [85, с. 254].

– «Як добре **розуміє** будь-хто, хто має досвід працевлаштування, ...тож роботодавець повинен нести відповідальність за негідну поведінку» [71, с. 303]. Англійське слово «grasp» має семантичне значення «вхопити, второпати, осягнути», що передбачає «отримання знань внаслідок чогось», тоді як український генералізований відповідник «розуміти» має більш широке значення – «мати відомості, знання про кого-, що-небудь», і несе сталий характер.

Таким чином, можемо зазначити, що тактика генералізації застосовується за умови певних лексико-семантичних відмінностей, а також розбіжностей між стилістичними нормами вихідної і цільової мов.

Тактика **додавання** (*addition*) (13%) у процесі перекладу полягає у введенні лексичних елементів в переклад, у випадку відсутності в оригіналі, задля правильного відтворення сенсу речення (оригіналу), що перекладається, а також з метою дотримання норм цільової мови [19, с. 48]. Тобто це додавання до тексту перекладу мовних елементів, які відсутні у тексті оригіналу, з метою адекватної передачі сенсу висловлювання, яке підлягає перекладу, а також дотримання мовних норм цільової мови.

Додавання зазвичай використовується перекладачем з метою внесення ясності стосовно якогось явища, переважно зумовленого культурологічними розбіжностями. Наприклад:

«Six years ago, in Ledbetter v. Goodyear Tire and Rubber Company, the Court read Title VII in a similarly restrictive way» [85, с. 256].

– «Шість років тому у **справі** Ледбеттер проти Goodyear Tire and Rubber Company, Суд надав аналогічно обмежувальне тлумачення розділу VII» [71, с. 303].

По-перше, аналізуючи назву судової справи – *Ledbetter v. Goodyear Tire and Rubber Company* – можемо спостерігати, передусім, додавання самої лексеми «справа», яка дає розуміння україномовному адресату, про що взагалі йдеться. Адже, в англійській мові структура «*Ledbetter v. Goodyear Tire and Rubber Company*», є стандартизованою і, можна навіть сказати, клішованою, де змінюються тільки назви сторін судового процесу. Представник англомовної культури, побачивши таке словосполучення одразу зрозуміє, що воно означає, в той час, як в українській судовій документації такого формулювання немає, тому перекладачем була застосована тактика додавання. Також тут варто звернути увагу на скорочення *v.* (*versus*), яке в українській мові передається повним словом – «проти». По-друге, тут можемо спостерігати уже проаналізовану нами тактику конкретизації у парі «*read* – *надав тлумачення*», де слово «*read*» має широке семантичне значення «*читати*», тоді як в українському перекладі бачимо «*надав тлумачення*».

На противагу додаванню, проаналізуємо застосування тактики **вилучення** (*omission*) (11%), яка характеризується виключенням надмірної кількості слів із тексту цільової мови. Як правило, застосування цієї тактики передбачає вилучення надлишкових семантичних елементів тексту вихідної мови, які дублюються, або можуть порушити норми цільової мови. Наприклад:

«*Instead, it is often hidden from the employee's view*» [85, с. 254] – «*Натомість її нерідко приховують від працівників*» [71, с. 300].

Слово «*view*» як «*погляд*» в українському перекладі не несе суттєвого змістовного навантаження, тому перекладач його вилучив з речення, без втрати сенсу.

Також тактика вилучення може застосовуватись з метою компресії довгого речення, що є особливо релевантним для текстів судової сфери. Розгляньмо на прикладі:

«*By the end of 1997, Ledbetter was the only woman left **working** as an area manager and the pay discrepancy between **Ledbetter** and her fifteen male counterparts*

was stark: Ledbetter's pay was 15 to 40 percent less than every other area manager» [85, с. 253].

– «До кінця 1997 року Ледбеттер лишилась єдиною жінкою серед регіональних менеджерів, і її оплата разюче відрізнялась від оплати п'ятнадцяти її колег-чоловіків: заробітна плата Ледбеттер була на від 15 до 40 відсотків меншою, ніж у будь-якого іншого регіонального менеджера» [71, с. 299-300].

По-перше, можемо спостерігати в оригінальному тексті згадування прізвища Ледбеттер три рази, тоді як в українському – лише два. По-друге, у тексті цільової мови бачимо вилучення лексеми «*working*», оскільки і так зрозуміло, що жінка там працює. По-третє, бачимо вилучення службових слів, як допоміжні дієслова, артиклі, є природнім враховуючи відмінності граматичної структури обох мов.

Найбільш частотною з лексичних тактик під час перекладу промов Гінзберг є саме **модуляція** (*modulation*) (28%) (або смисловий розвиток), яка передбачає заміну слова або словосполучення вихідної мови одиницею цільової мови, значення якої має логічне трактування вихідного мовного елемента. Ми вже проаналізували, що суддя доволі часто звертається до застосування метафор і метонімії, а тому ця тактика є найбільш поширеною під час перекладу. Особливістю смислового розвитку є те, що перекладач одночасно вдається до граматичної видозміни речення, застосовуючи й інші тактики, які ми розглянули раніше.

Приміром: «*But it also learned how essential §5 was to prevent a return to old ways»* [85, с. 258].

– «*Але також він дізнався, яким критичним був §5 для попередження повернення до старих порядків»* [71, с. 305].

Тут перекладач застосовувавши модуляцію трансформував «*old ways*» (досл. *старі способи*) на «*старі порядки*», додаючи висловленню більшої метафоричності. Розглянемо ще один приклад:

«Congress retained §5 to put down the second-generation barriers before they got off the ground» [85, с.258].

– «Конгрес зберіг §5, щоб усунути перешкоди другого покоління, перш ніж вони почнуть діяти» [71, с. 306].

Спостерігаємо цілком доцільне використання смислового розвитку фразеологічного вислову «got off the ground», який шляхом дослівного перекладу – «зійшли з місця» – не має ніякого сенсу. Тому з метою адекватного розуміння контексту, розвичаючи сенс висловлення, вираз був цілком успішно перекладений як «почали діяти».

Застосування *описового перекладу* (*descriptive translation*) (11%) як однієї з перекладацьких тактик є також доволі поширеним, зважаючи на той факт, що ми аналізуємо тексти судових публічних промов, які вимагають пояснення певних явищ. Наприклад: «**Representative Sensenbrenner, then chair of the House Judiciary Committee, described the record supporting reauthorization as ... he had served in the House**» [85, с. 258]

– «**Член Палати представників Сенсенбреннер, тодішній голова її Юридичного комітету, описав протоколи слухань за захист продовження терміну дії Закону ... його служби в Палаті представників**» [71, с. 305].

Для початку, бачимо опис посади, де в оригіналі «*Representative*», українською відтворення завдяки опису, що це «член Палати представників». Далі, юридичний термін «*reauthorization*», завдяки описовому перекладу дає більше розуміння адресату, що це «*продовження терміну дії*», а не просто «*реавторизація*». Зрештою, під час перекладу останнього фрагменту речення «*he had served in the House*», спостерігаємо, що перекладач вносить значну clarification, зазначаючи, що «*House*» – це Палата представників, а не будинок.

Варто зауважити, що у проаналізованих текстах випадків використання таких тактик, як *калькування* (*qualque*) (7%) і *транслітерація* (*transliteration*) (4%), досить мало. Наприклад:

«*My dissent from the Court's retrogressive reading of the Commerce Clause is joined by Justices Breyer, Sotomayor, and Kagan*» [85, с. 265.]

– «*Моє заперечення регресивного тлумачення Пункту про регулювання торгівлі підтримують Судді Бресер, Сотомайор та Кейган*» [71, с. 314]. У цьому реченні можемо спостерігати одразу дві тактики, де власні назви – імена суддів-перекладені за допомогою транслітерації, а назва відповідного нормативного документу «*Commerce Clause*» за допомогою модуляції як «*Пункт про регулювання торгівлі*».

Аналізуючи стратегію граматичних перекладацьких тактик, важливо зазначити, що однією з найбільш уживаних є саме **перестановка** (*transposition*) (38%), адже цю тактику можна зустріти майже у кожному реченні. Перестановка, як вид граматичної трансформації полягає у «заміні розташування мовних одиниць у тексті перекладу в порівнянні з текстом оригіналу. Перестановці піддаються, зазвичай, слова словосполучення, частини складного речення, а також самостійні речення в тексті [57, с. 188]. Розглянемо цю тактику на прикладах.

«*The result, Title VII's capacity to prevent and redress discriminatory conduct is notably diminished*» [85, с. 258].

– «*Як наслідок, спроможність розділу VII попереджати негідну поведінку та усувати її наслідки суттєво обмежується*» [71, с. 303]. Тут можемо виявити перестановку у порядку слів словосполучення «*Title VII's capacity – спроможність розділу VII*», що зумовлюється відмінностями і на лексичному, і на граматичному рівнях між двома мовами.

Також можемо спостерігати перестановку цілого словосполучення:

– «*Today, the ball again lies in Congress' court to correct this Court's wayward interpretations of Title VII*» [85, с. 256].

– «*Сьогодні нас для виплавлення примхливого тлумачення цим судом Розділу VII знову передається Конгресу*» [71, с. 303]. Звернемо увагу, що тут перестановка полягає у перенесення словосполучення «*lies in Congress' court*» в кінець речення.

Іншим видом цієї тактики може бути перестановка частин складного речення – головної і підрядної, наприклад:

«If the harasser is a coworker, and not a supervisor, however, **we have held** that the employer is not responsible unless the victim of the harassment proves negligence on the part of the employer» [85, с. 255].

– «**Однак ми висували**, що якщо утискає співробітник, а не начальник, то роботодавець не несе відповідальності, якщо тільки дертва утисків не доведе недбалості з боку роботодавця» [71, с. 302]. Можемо спостерігати, що в українському перекладі головна частина речення виноситься на початок, з метою підкреслення думки саме в головному реченні.

Тактика перестановки доволі часто супроводжується іншою – тактикою **заміни** (*replacement*) (43%), тобто трансформацією, «внаслідок якої змінюються граматичні ознаки слівформ» [85, с. 126]. Ця тактика є найпоширенішою на морфологічному рівні. Розглянемо різні види застосування тактики заміни на прикладах.

Розглянемо приклад: «*The Texas Legislature deliberately used the State's demographics primarily 1) to achieve 2) a measure of racial diversity in the State's public universities*» [85, с. 261].

– «*Техаська легіслатра цілеспрямовано спиралась на демографію штату передусім 1) для досягнення 2) показників расового різноманіття в державних університетах штату*» [71, с. 309].

У цьому прикладі спостерігаємо одразу два види заміни: 1) заміна частин мови, де «*to achieve*» – дієслово, а «*досягнення*» – іменник; 2) заміна однини на множину: «*a measure*» – *мірка*, *захід*, тоді як в українському перекладі маємо множину – «показники».

Іншою важливою перекладацькою тактикою є **об'єднання речень** (*unification*) (7%), яка передбачає перекладацький прийом, коли синтаксична структура речення в оригіналі змінюється шляхом об'єднання декількох простих речень у одне складне [19, с. 79]. Така тактика не є доволі розповсюдженою, оскільки усі тексти Гінзберг характеризуються наявністю розлогих і складних речень, а отже немає сенсу їх робити ще довшими. Однак іноді все ж такий прийом зустрічається:

«Pay disparities often occur, as they did in Ledbetter's case, in small increments. Only over time is there strong cause to suspect that discrimination is at work» [85, с. 253].

– *«Нерівноцінність оплати праці, як це було у випадку Ледбеттер, часто-густо утворюється маленькими кроками, і лише з часом з'являється вагома причина підозрювати наявність дискримінації» [71, с. 300].*

На противагу цій тактиці застосовується інша – тактика **членування речення (disintegration)** (12%), яка передбачає поділ одного складного речення на два або більше простих [19, с. 105]. Такий спосіб граматичної трансформації є доволі поширеним, оскільки, як вже було зазначено, висловлення Гінзберг мають складну структуру, і тому використовується задля збереження сенсу, що сприяє кращому сприйняттю інформації. Як приклад:

«Congress found, first of all, that §5 had been enormously successful in increasing minority registration and access to the ballot, but it also learned how essential §5 was to prevent a return to old ways» [85, с. 258].

– *«Передовсім Конгрес виявив, що §5 надзвичайно успішно вплинув на зростання реєстрації виборців з числа меншин та доступ до голосування. Але він також дізнався, яким критичним був §5 для попередження повернення до старих порядків» [71, с. 305].*

Деякі перекладацьких тактик можуть застосовуватись не тільки в межах одного тексту, а й у межах одного речення. Така стратегія є найбільш досконалою у відтворенні англомовних промов українською мовою, адже надає можливість відтворити висловлення у найбільш природній для цільової мови спосіб, до прикладу:

«1) Of signal importance, Congress found that as 2) registration and voting 3) by minority citizens 4) impressively increased, 5) other barriers sprang up 6) to replace the tests and devices that once impeded access to the ballot» [85, с. 258].

– *«1) Що найзнаменніше, Конгрес виявив, що 4) з разючим збільшенням 2) реєстрації та голосування 3) серед громадян із числа меншин 5) виникали*

інші перешкоди б) на заміну перевірок та засобам, які колись ставали на заваді доступу до голосування» [71, с. 306].

У цьому реченні можемо виявити 6 різних видів граматичних тактик, серед яких: 1) заміна частин мови (іменник-прикметник): *of signal importance* – *що найзнаменніше*; 2) перестановка словосполучення в реченні; 3) описовий переклад: *by minority citizens* – *серед громадян із числа меншин*; 4) заміна частин мови (дієслово-іменник): *impressively increased* – *з разючим збільшенням*; 5) перестановка слів у словосполученні (підмет-присудок): *other barriers sprang up* – *виникали інші перешкоди*; 6) заміна частин мови (дієслово-іменник): *to replace the tests* – *на заміну перевірок*.

Отже, проаналізований матеріал застосування перекладацьких стратегій і тактик дає підстави стверджувати, що серед стратегії реалізації лексичних трансформацій найбільш уживаною є тактика модуляції або смислового розвитку, що зумовлюється відмінностями у культурі обидвох мов, а також метафоричністю висловлювань суддею. З огляду на застосування стратегії граматичних трансформацій, найбільш частотними є перестановка і заміна, на що впливають значні відмінності у граматичній структурі англійської та української мов. Зрештою було виявлено, що найкращою стратегією є поєднання декількох тактик в одному реченні, що дозволяє передати максимальний сенс висловленої думки дотримуючи конвенційного стилю цільової мови.

Висновки до третього розділу

Проаналізувавши публічні промови Рут Бейдер Гінзберг та їх офіційний переклад, ми дійшли висновку, що серед застосовуваних суддею риторичних прийомів найбільш уживаними є риторичне запитання, іронія, антитеза, градація і гіпербола, які допомагають їй успішно впливати на аудиторію, однак можуть стати викликом для перекладача з огляду на культурні особливості сфери судочинства. Відтворення таких прийомів вимагають від перекладача ґрунтовних знань риторики, а також обізнаності у лексико-стилістичних перекладацьких тактиках.

Також було визначено, що вокабуляр судді Гінзберг налічує як загальнонавживану лексику, так і термінологію, латинізми, кліше, а також юридичні лакуни. Серед основних тактик їх реалізації в українському перекладі можемо окреслити калькування, транслітерацію і підбір еквівалента. Однак варто зазначити, що у відтворенні юридичних лакун все ж переважає описовий переклад.

Іншою проблемою у перекладі може стати відтворення концептуальних метафор і метонімії, що не є доволі поширеним для текстів судового дискурсу, однак є загальнонавживаним у публічних промовах та численних інтерв'ю судді Гінзберг. З огляду на культурологічні розбіжності ми визначили, що найоптимальнішим способом відтворення метафор є реметафоризація, що передбачає заміну одної метафори іншою, або деметафоризація, тобто описовий переклад. Для перекладу метонімії більш характерним є застосування тактик модуляції і калькування.

Провівши статистичний аналіз на матеріалі семи окремих думок незгоди судді Гінзберг (загальний обсяг опрацьованого матеріалу становить 184 сторінки) було встановлено таку частотність вживання перекладацьких стратегій і тактик, а саме – стратегія застосування лексичних трансформацій: модуляція – 28%, конкретизація – 14%, додавання – 13%, генералізація – 12%, описовий переклад – 11%, вилучення – 11%, калькування – 7%, транслітерація – 4%; стратегія застосування граматичних трансформацій: заміна – 43%, перестановка – 38%, членування речення – 12%, об'єднання речення – 7%.

ВИСНОВКИ

Протягом останніх десятиліть в антропоцентричному вченні набуває популярності таке міждисциплінарне явище як «мовна особистість». Цей феномен є об'єктом вивчення лінгвоперсонології – галузі мовознавчої науки, яка досліджує мовні вчинки особистості у різноманітних її проявах. У рамках цієї наукової роботи здійснювалось комплексне дослідження мовної особистості судді ВС США Рут Бейдер Гінзберг, а саме – характерні риси мовної поведінки у вимірі лінгвоперсонології, найуживаніші комунікативні стратегії і тактики, використання риторичних прийомів у публічних промовах, ключові стратегії написання думки згоди/ думки незгоди, основну увагу було приділено способам відтворення зазначених рис українською мовою.

У першому розділі було розглянуто фундаментальні засади нового розділу мовознавства – лінгвоперсонології та місце в ньому мовної особистості. З'ясовано, що мовну поведінку судді Гінзберг можна характеризувати як елітарну з огляду на такі характерні риси як різножанровість і володіння функціональними стилями, навички впливу на широку аудиторію, нормативність, ефективність обраних комунікативних стратегій і тактик, а також здатність сприймати і відтворювати тексти різного ступеня складності. Аналізуючи мовну поведінку Гінзберг на матеріалі публічних виступів, можна стверджувати, що вона характеризується взірцевими комунікативними навичками, тенденцією до уникнення архіезації мовлення та використання legalese, складної юридичної термінології, а також високим ступенем інтертекстуальності. Індивідуально-авторський стиль судді Гінзберг у висловленні окремої думки згоди/ думки незгоди характеризується високим ступенем емоційності, що зумовлює використання різноманітних риторичних прийомів (іронія, риторичні питання, алегорії, цитування), а також прецизійністю мови (аргументованість і логічність викладу, високий ступінь персоніфікації, клішованість).

Аналіз промов Рут Бейдер Гінзберг на стику двох дискурсів – публіцистичного і судового – дозволив диференціювати найбільш уживані

комунікативні стратегії і тактики у рамках кожного з них. Виявлено, що у межах публіцистичного дискурсу у Гінзберг переважають стратегії аргументації, інформаційна стратегія та стратегія толерантності, які втілюються завдяки відповідним тактикам (серед них: тактика цитування, апелювання до авторитетів, пояснення, діалогізації тощо), в той час як судовий дискурс передбачає застосування стратегій інформування, запиту та корекції інформації, які вербально втілюються у відповідних тактиках завдяки питальним реченням (тактика прямого і непрямого запитання), лексичних одиниць на позначення впорядкування (тактика повідомлення), речень умовного типу (тактика уточнення), тощо.

Третій розділ є комплексним аналізом відтворення вищезазначених риторичних прийомів і комунікативних стратегій українською мовою на основі оригіналу книги Рут Бейдер Гізберг «My Own Words» і його українського друготвору «Моїми словами». Була визначена частотність використання відповідних перекладацьких стратегій й тактик: статистичний аналіз продемонстрував, що розмаїття лексичних тактик переважає над граматичними, що зумовлюється культурологічним та етноспецифічним аспектами і відмінностями у правових системах країн. Серед граматичних тактик найуживанішими є перестановка і заміна, що впливає із відмінностей між граматичними системами української і англійської мов.

Проведене дослідження дозволяє узагальнити наступне:

- у відворенні таких риторичних прийомів як риторичне питання, гіпербола, градація і антитеза переважає застосування тактики калькування (дослівний переклад), натомість іронія вимагає застосування модуляції (смісловий розвиток);
- латинізми у текстах друготвору як правило залишаються без змін і подаються мовою оригіналу, а запозичення з іврити та власні назви відтворюються шляхом застосування транслітерації;
- кліше, як правило, мають свій еквівалент в українській мові, натомість юридичні лакуни, в залежності від типу вимагають різних тактик

перекладу: до етнографічних переважно застосовується тактика транслітерації, у більшості випадків спостерігаємо описовий переклад при відтворенні лінгвістичних лакун;

- віддання концептуальних метафор передбачає дві найуживані тактики: реметафоризація – модуляція і деметафоризація – описовий переклад; аналіз метонімії залежать від контексту і можуть вимагати або калькування, або модуляцію.

Результати дослідження дають підстави стверджувати, що актуальність цієї роботи формує перспективи подальшого дослідження суддівських промов в українській фаховій літературі з метою окреслення стратегій і тактик перекладу публічних промов на стику юридичного та публіцистичного дискурсів у площині лінгвоперсонології.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аккурт В. Є. Лінгвістичні особливості модальності переконання у мові обвинувача в судовому дискурсі (на матеріалі англійської та української мов) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.15. Одеса, 2019. 24 с.
2. Багнюк Н. В. Homo Lingualis XVI – XVII століть : сучасні дослідження / Н. В. Багнюк . *Лінгвістика* : зб. наук. пр. Київ, 2018. № 2. С. 158-165.
3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. 2-ге вид., доп. Київ: Академія, 2009. 375 с
4. Бацевич Ф. С. Проблеми і термінологічний апарат сучасної лінгвістичної прагматики. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*. Львів, 2008. № 620. С. 250–253.
5. Белова А. Д. Комунікативні стратегії і тактики : проблеми систематики / А. Д. Белова. *Мовні і концептуальні картини світу* : зб. наук. пр. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2004. С. 11–16.
6. Білозерська Л. П., Возненко Н. В., Радецька С.В. Термінологія та переклад: навч. посіб. для студ. філол. напрямку підготовки. Вінниця : Нова Книга, 2010. 231 с.
7. Ванганен Д. Е. Передача англійських іронічних висловлювань українською мовою / Д. Е. Ванганен, Н. І. Чернюк. *Сучасна освіта і наука в Україні: традиції та інновації* : матеріали XVIII Всеукраїнської науково-практичної заочної конференції. Київ, 2014. С.157-160.
8. Вербенец М. Б. Розвиток юридичної термінології періоду становлення НТШ: українсько-польські паралелі / М. Б. Вербенец. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. зб. наук. пр. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2003. № 8. С. 90-99.
9. Воронюк І. В. Особливості реалізації мовної особистості в інформаційному суспільстві. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. 2021. № 4(1). С. 13-17.

10. Данилюк І. Г. Теоретичні засади і методи лінгвоперсонології. *Лінгвістичні студії / Linguistic Studies* : зб. наук. пр. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2016. №31. С. 63–66.
11. Данилюк І. Г. Хронологічні рами становлення лінгвоперсонології: від витоків до виділення в окрему науку. *Лінгвістичні студії / Linguistic Studies* : зб. наук. пр. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2018. № 36. С. 141-148.
12. Дика Н. М. Мовна особистість: міждисциплінарний аспект / Н. М. Дика. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка.* : зб. наук. пр. Київ : ун-ту ім. Бориса Грінченка, 2017. № 27. С. 4-8.
13. Діомідова О. Ю. Еволюція стратегії і тактики переконання у сфері судової діяльності : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.02. Харків, 2010. 20 с.
14. Дьомкіна О. В. Фахова мова у професійній судовій комунікації (на матеріалі слухань у верховному суді США) / О. В. Дьомкіна. *Проблеми семантики слова, речення та тексту* : зб. наук. пр. Київ, 2013. № 30. С. 57-63.
15. Загнітко А. П. Мовна особистість у науковому дискурсі. *Лінгвістичні студії / Linguistic Studies* : зб. наук. пр. Вінниця, 2020. № 39. С. 146-154.
16. Загнітко А. П. Теорія лінгвоперсонології : монографія. Вінниця : Нілан-Лтд, 2017. 136 с.
17. Іваницька М. Л. Мовна особистість перекладача як чинник впливу на продукт перекладу (на матеріалі роману Б. Леберта "Крейзі") / М. Л. Іваницька. *Проблеми семантики слова, речення та тексту* : зб. наук. пр. Київ, 2012. №21. С. 147-159.
18. Кам'янець А. Б., Некряч Т. Є. Інтертекстуальна іронія і переклад : монографія. Київ, 2010. 176 с.
19. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури / В.І. Карабан. *Лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі*. Вінниця: Нова книга, 2001. Ч. 2. 303 с.

- 20.Кобзева О. О. Засоби реалізації мовленнєвого впливу в американському судовому дискурсі / О. О. Кобзева. *Психолінгвістика* : зб. наук. пр. Переяслав-Хмельницький, 2013. № 14. С. 23–35.
- 21.Кобзева О. О. Типологія стратегій суддів в американському судовому дискурсі / О. О. Кобзева. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Харків, 2012. № 1022. С. 64–68.
- 22.Кобзева О. О. Прийоми та засоби реалізації директивної мовленнєвої стратегії судді в американському судовому засіданні / О. О. Кобзева. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Харків, 2015. № 1155 (80). С. 97-102.
- 23.Кобзева О.О. Стратегії та тактики судді в американському судовому дискурсі: дис. ... канд. філол. Наук : 10.02.04. Харків, 2017. 249 с.
- 24.Ковалевська Т. Ю. Комунікативні аспекти нейролінгвістичного програмування : монографія. Одеса : Астропринт, 2008. 324 с.
- 25.Коваль Н. Є. Лексичний склад та термінологічний інструментарій англomовного судового дискурсу / Н. Є. Коваль. *Одеський лінгвістичний вісник*. Одеса, 2017. №9(1). С. 93-97.
- 26.Козьма В. В. Особистість як наукова категорія: міждисциплінарний підхід / В. В. Козьма. *Гілея: науковий вісник*. Київ, 2018. № 130. С. 372-377.
- 27.Кокнова Т. А. Сутність категорії "гендер" та її вплив на мовну поведінку індивіда / Т. А. Кокнова, Л. А. Овчарова. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. Луганська, 2019. № 2. С. 73-80.
- 28.Колесник А. О. Перекладацькі прийоми під час перекладу термінології наукових текстів / А. О. Колесник, О.Ф. Белікова. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. Харків, 2010. № 1. С. 719-727.
- 29.Костенко А. П. Мовностилістичні засоби вираження іронії на прикладі творів М. Спарк «The comforters» та І. Во «A handful of dust» / А. П. Костенко. *Новітня філологія*. Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2008. № 10(30). 356 с.

30. Крапива Ю. Міжмовні лакуни в галузі правничої термінології. // Піденний архів. - Вип. 25. - С. 168-170.
31. Лавриненко О. Л. Феномен мовної особистості в сучасному світі : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 191 с.
32. Лавріненко І. М. Стратегії і тактики зміни комунікативних ролей у сучасному англomовному кінодискурсі : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Харків, 2011. 20 с.
33. Мартинова О. М. Прагмалінгвістичні та соціолінгвістичні чинники успішності комунікативного акту (на матеріалі сучасної англomовної прози) / О. М. Мартинова. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Кропивницький, 2010. № 89(5). С. 355-360.
34. Мацько Л. І. Українська мова в освітньому просторі : навч. посіб. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. 607 с.
35. Медвідь М. М. Формальне й семантичне варіювання моделі THERE-VN(mod)-L у сучасній англійській мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Харків, 2003. 19 с.
36. Озьмінська І. Д. Мовна компетентність як шлях до успішної особистості / І. Д. Озьмінська. *Вісник Львівського університету*. Львів, 2018. № 18. С. 176-183.
37. Папіш В. А. Мовна особистість та вишукана мовна особистість як ключові поняття теорії лінгвоперсонології / В. А. Папіш. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія"*. Острог, 2022. № 13. С. 306-310.
38. Пастернак Т. А. Комунікативна стратегія як конструктивна характеристика дискурсу / Т. А. Пастернак. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія"*. Острог, 2013. №38. С. 215-217.
39. Пелепейченко Л.М. Комунікативна особистість військовослужбовця Національної гвардії України в сучасному соціальному контексті : монографія. Харків: Національна академія НГУ, 2014. 221с.

- 40.Потебня О.О. Естетика і поетика слова : збірник. Київ: Мистецтво, 1985. 301 с.
- 41.Романченко А. П. Елітарна мовна особистість в епістолярному та щоденниковому дискурсах: аспекти дослідження / А. П. Романченко. *Проблеми загального і слов'янського мовознавства*. Дніпро, 2018. № 1. С. 111-120.
- 42.Романченко. А. П. Елітарна мовна особистість у просторі наукового дискурсу: комунікативні аспекти: монографія. Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2019. 541 с.
- 43.Рябих Л. М. Лекція як жанр американського академічного дискурсу : дис.... канд. філол. наук : 10.02.04. Харків, 2014. 264 с.
- 44.Самчук Л. С.Мовна особистість як категорія соціальної філософії : автореф. дис. канд. філос. наук : 09.00.03. Одеса : Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, 2021. 22 с.
- 45.Синиця І. А. Мовна особистість автора у науково-гуманітарному тексті XIX ст. (комунікативний, культурологічний, образно-стилістичний аспекти) : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.02. Київ, 2007. 36 с.
- 46.Славова Л. Л. Мовна особистість у сучасному американському та українському політичному дискурсі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук : спец. 10.02.17. Київ, 2015. 36 с.
- 47.Струганець Л. Поняття "мовна особистість" в україністиці / Л. Струганець. *Культура слова*. Київ, 2012. № 77. С. 127-133.
- 48.Шевченко Л. Мовна особистість vs мовна ідентичність. Агатангел Кримський / Л. Шевченко. *Культура слова*. Київ, 2021. № 95. С. 7-16.
- 49.Яворська Г. М. Прескриптивна лінгвістика як дискурс / Г. М. Яворська. *Мова. Культура. Влада*. Київ : Нац. акад. наук України, Ін-т мовознавства імені О. О. Потебні, 2000. 288 с.
- 50.Danescu-Niculescu-Mizil, Christian, Justin Cheng, Jon Kleinberg and Lillian Lee. 2012. "You Had Me At Hello: How Phrasing Affects Memorability." ACL

- '12 Proceedings of the 50th Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics: Long Papers 1:892–901.
51. Faerch C., Kasper G. Strategies in interlanguage communication / C. Faerch, G. Kasper. NY: Longman, 1983.
52. Gibbons J. Language in the law / John Gibbons. New Delhi, Orient Longman Private Limited, 2004. 139 p.
53. Leech G. N. Principles of Pragmatics / G. N. Leech. London, New York : Longman, 1983. 133 p.
54. Philips S. U. The judge as third party in American trial-court conflict talk / S. U. Philips // Conflict talk: Sociolinguistic investigations in conversations. – [Ed. A. D. Grimshaw]. Cambridge, UK : CUP, 1990. P. 197–209.
55. Roberts C.A. The Art of Circumlocution: Teaching strategic competence. Forum. Vol. XXVIII. 2009.
56. Rojahn K. The social identities of female leaders in different cultural contexts / K. Rojahn, A. H. Fischer, T. M. Willemsen // Feminism and Psychology – 1997. – V. 7, № 3. P. 183–207.
57. Tannen D. The relativity of linguistic strategies : Rethinking power and solidarity in gender and dominance / D. Tannen // Gender and conversational interaction. – New York : Oxford University Press, 1993. – P. 383–397.
58. Wald, Patricia M. 1995. “The Rhetoric of Results and the Results of Rhetoric: Judicial Writings.” University of Chicago Law Review 62(4):1371–1419.

Електронні ресурси:

59. Зайцева М. Types of Discursive Personalities in American Court. URL: <https://zenodo.org/record/5328949#.ZFnzXnbP2Uk>.

60. Carefully Chosen Words: Ruth Bader Ginsburg and Vladimir Nabokov. URL: <https://blog.pshares.org/carefully-chosen-words-ruth-bader-ginsburg-and-vladimir-nabokov-at-cornell/>.
61. Dissenting from the Bench. URL: https://scholarship.law.nd.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2476&context=law_faculty_scholarship.
62. Gore S. A. Juridical use of Metaphors. URL: [www. Jltp. Uiuc. Edu / w_progress Fall% 202003 / Gore / gore. Htm](http://www.jltp.uiuc.edu/w_progress/Fall%202003/Gore/gore.htm).
63. How the “Notorious R.B.G.” Used Persuasion to Advance Equality. URL: <https://harris.uchicago.edu/news-events/news/how-notorious-rbg-used-persuasion-advance-equality>.
64. Opinions in context: An exploration of the rhetoric used by Supreme Court Justices Antonin Scalia and Ruth Bader Ginsburg regarding the separation of church and state. URL: <https://commons.lib.jmu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1564&context=honors201019>.
65. Rhetorical Strategies: Building Compelling Arguments. URL: <https://pressbooks.ulib.csuohio.edu/eng-102/chapter/rhetorical-strategies-building-compelling-arguments/>.
66. The Notorious R.B.G.: Lessons on Legal Writing from the Legendary Ruth Bader Ginsburg. URL: https://nysba.org/the-notorious-r-b-g-lessons-on-legal-writing-from-the-legendary-ruth-bader-ginsburg/#_edn50.

Словники:

67. Грещук В. Стилїстика української мови. Короткий словник термінів / Івано-Франківськ : НАІР, 2023. 82 с.
68. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.
69. Merriam Webster’s Collegiate Dictionary – [tenth edition]. Springfield, Mass., 1993. 1559 p.

70. The Penguin Dictionary of Literary Terms and Literary Theory [Electronic resource] : [J. A. Guddon]. England : Penguin Books, 1999. 991 p.

Джерела ілюстративного матеріалу:

71. Рут Бейдер Гінзберг, за участі Мері Гарнетт і Венді В. Вільямз. Моїми словами: біографія. - Київ : Видавництво, 2021. - 396 с.: іл. - (Серія «нон-фікшену»).

72. Case № 00-1214. Alabama v. Shelton, 535 U.S. 654 (2002). URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/535/654/>.

73. Case № 02-8286. Banks v. Dretke, 540 U.S. 668 (2004). URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/540/668/>.

74. Case № 04-1544. Marshall v. Marshall, 547 U.S. 293 (2006) URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/547/293/>.

75. Case № 05-380. Gonzales v. Carhart, 550 U.S. 124 (2007). URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/550/124/>.

76. Case № 06-179. Riegel v. Medtronic, Inc., 552 U.S. 312 (2008). URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/552/312/>.

77. Case № 09-223. Levin v. Commerce Energy, Inc., 560 U.S. 413 (2010). URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/560/413/>.

78. Case № 14-1457. Betterman v. Montana, 578 U.S. ____ (2016). URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/578/14-1457/>.

79. Case № 15-1191. Sessions v. Morales-Santana, 582 U.S. ____ (2017). URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/582/15-1191/>.

80. Case № 18-1195. Espinoza v. Montana Department of Revenue, 591 U.S. ____ (2020). URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/591/18-1195/>.

81. Case № 18-935. Monasky v. Taglieri, 589 U.S. ____ (2020). URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/589/18-935/>.

82. Case № 18-938. Ritzen Group, Inc. v. Jackson Masonry, LLC, 589 U.S. ____ (2020). URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/589/18-938/>.

83. Case № 19-67. *United States v. Sineneng-Smith*, 590 U.S. ____ (2020). URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/590/19-67/>.
84. Case № 99-5739. *Jones v. United States*, 529 U.S. 848 (2000). URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/529/848/>.
85. Ginsburg, Ruth Bader. 2018. *My Own Words*. New York, NY: Simon & Schuster, 2016. 400 p.

ДОДАТКИ

Таблиця 1. Частотність застосування лексичних перекладацьких трансформацій в перекладі окремих думок незгоди:

Трасформація	Відсоток
Модуляція або смисловий розвиток (modulation)	28%
Конкретизація (concretization)	14%
Додавання (addition)	13%
Генералізація (generalization)	12%
Описовий переклад (descriptive translation)	11%
Вилучення (omission)	11%
Калькування (qualque)	7%
Транслітерація (transliteration)	4%

Таблиця 2. Частотність застосування граматичних перекладацьких трансформацій в перекладі окремих думок незгоди Судді Гінзберг:

Трасформація	Відсоток
Заміна (replacement)	43%
Перестановка (transposition)	38%
Членування речення (disintegration)	12%
Об'єднання речення (unification)	7%

SUMMARY

A linguistic personality is an individual who uses language and has a specific set of skills for the implementation of speech activity, namely a set of psychophysical properties that enable the perception and production of linguistic elements. This phenomenon is thoroughly studied by a relatively new branch of linguistics - linguopersonology. Therefore, within the framework of this academic paper, we've studied in detail the linguistic personality of an outstanding figure, feminist, cultural icon and, above all, Justice of the Supreme Court of the United States Ruth Bader Ginsburg,

The purpose of the degree project is to carry out a comprehensive analysis of the translation of Ruth Ginsburg's book "My Own Words" and to outline the strategies and tactics of translating public speeches at the intersection of courtroom and journalistic discourses within the scope of linguopersonology and through the lens of translation theory.

The relevance of the master's work is determined by the insufficient coverage of judicial speeches' translation in the Ukrainian specialized literature and the lack of theoretical and methodological guidelines of the strategies and tactics of translating the texts of courtroom and journalistic discourses, taking into account the achievements of linguopersonology.

The object of the research is the linguistic personality of US Supreme Court Justice Ruth Bader Ginsburg, characteristic features of her linguistic behavior, typical communicative strategies and tactics, stylistic techniques and frequency of use of legal lacunae, terms and clichéd expressions in her public speeches.

The subject of current academic research is the methods of reproduction of communicative strategies and tactics, tropes, legal lacunae, terms and clichéd expressions in the public speeches of Justice Ruth Bader Ginsburg based on the material of the Ukrainian translation of Ginsburg's book "My Own Words" by Nata Hrytsenko.

Based on the results of the research, we have every reason to characterize the linguistic personality of Ruth Bader Ginsburg as an elitist. Among the main features of

the elitist linguistic personality are the following: genre diversity, mastery of all functional styles, the ability to influence a wide audience, normativeness, the effectiveness of selected strategies and tactics, the ability to create and perceive texts of various degree of complexity. After analyzing numerous examples of Ruth Bader Ginsburg's concurring/dissenting opinions, it can be concluded that her individual authorial style is characterized by careful analysis, precision of language, full compliance with the language norms of courtroom discourse, as well as a high level of emotionality, which makes her thoughts, statements and opinions more memorable.

Since it is appropriate to consider Ginsburg's linguistic heritage at the intersection of two discourses, namely journalistic and courtroom, we can claim that the Justice successfully combines in her texts such characteristic features of the courtroom discourse as dialogicity, dominance, authoritarianism, regularity and ritualism with rhetorical techniques and tropes inherent to journalistic discourse.

After analyzing public speeches of Ruth Bader Ginsburg and their official translation, we came to the conclusion that among the rhetorical techniques used by the Justice, the most frequent are rhetorical questions, irony, antithesis, gradation and hyperbole, which help her to successfully influence the target audience. It was also determined that the vocabulary of Justice Ginsburg includes both commonly used vocabulary and judicial terminology, Latinisms, clichés, as well as legal lacunae. In addition, the use of conceptual metaphors and metonymies, which is not quite common for the judiciary, is common in Ginsberg's public speeches.

The statistical analysis of translation strategies and tactics gives reason to claim that the rendering of the abovementioned rhetorical techniques requires a deep cultural awareness, a thorough knowledge of rhetoric, as well as the ability to successfully use appropriate translation strategies and tactics.

The findings of our degree project contribute to the perspective of further research of courtroom discourse in Ukrainian specialized literature with the aim of outlining the strategies and tactics of translating public speeches at the intersection of courtroom and journalistic discourses taking into account the achievements of linguistic personology. Moreover, the findings of this study can be considered as

significant contribution to the development of the theory and practice of courtroom interpreting, which remains relatively unexplored in the realm of Ukrainian translation studies.